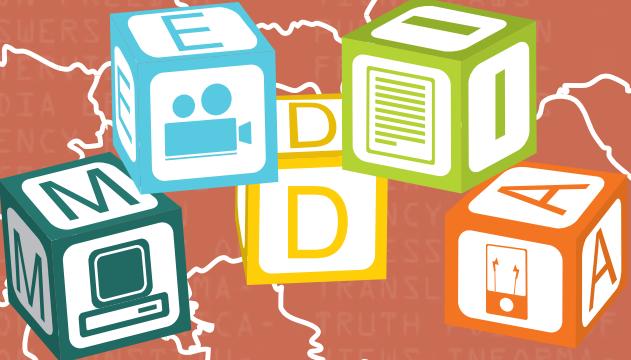

Dialogue
South-East Europe

BALKANSKI MEDIJSKI BAROMETAR

Analiza medijskog okruženja
u Bosni i Hercegovini

BALKANSKI
MEDIJSKI
BAROMETAR

BOSNA I HERCEGOVINA 2014.

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

BALKANSKI MEDIJSKI BAROMETAR
BOSNA I HERCEGOVINA 2014

Uredila Nataša Tešanović

Sarajevo, 2014.

Izdavač: Friedrich-Ebert-Stiftung (FES)
Kupreška 20
71 000 Sarajevo
Bosna i Hercegovina
Tel.: +387 (0)33 722-010
E-mail: fes@fes.ba
www.fes.ba
© Friedrich-Ebert-Stiftung

Uredila: Nataša Tešanović
Odgovorna: Judith Illerhues
Izvjestiteljica: Duška Jurisić
Prijevod: Senada Kreso
Korektura: Zinaida Lakić
Colleen London i Gina Landor
recenzenti: Milkica Milojević i Srđan Blagovčanin
DTP: Filip Andronik

Tiraz izdanja na BHS jeziku: 1500 primjeraka

Tiraž izdanja na Engleskom jeziku: 200 primjeraka

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

316.774:342.727](497.6)

BALKANSKI medijski barometar : Bosna i
Hercegovina 2014 / uredila Nataša Tešanović ;
[prijevod Senada Kreso]. - Sarajevo :
Friedrich-Ebert-Stiftung, 2014. - 72 str. :
ilustr. ; 21 cm

Bibliografija i bilješke uz tekst.

ISBN 978-9958-884-33-7
1. Tešanović, Nataša
COBISS.BH-ID 21659142

Stavovi, mišljenja i zaključci izraženi u ovoj publikaciji ne moraju nužno odražavati stavove
Friedrich-Ebert-Stiftung.

Friedrich-Ebert-Stiftung ne garantuje za tačnost podataka koji su izneseni u ovoj publikaciji.

BALKANSKI MEDIJSKI BAROMETAR

BOSNA I HERCEGOVINA 2014.

FRIEDRICH
EBERT

STIFTUNG

Sarajevo, 2014.

SADRŽAJ

EFFI- TTON TRUTH POINT ACCESS BOOKS

Uvod 6**Sažetak** 8**SEKTOR 1:** 13

Sloboda izražavanja skupa sa slobodom
medija efektivno je zaštićena i promovirana

SEKTOR 2: 25

Medijsko okruženje, koje uključuje nove medije,
karakteriziraju raznovrsnost, nezavisnost i održivost

SEKTOR 3: 37

Reguliranje radio-televizije je transparentno i
nezavisno; državna radio-televizija transformirana
je u istinsku javnu radio-televiziju

SEKTOR 4: 53

Mediji praktikuju visok nivo profesionalnih
standarda

Događaji i pogled u budućnost 65**Pogled u budućnost / preporuke** 68**Panelisti** 69

Uvod

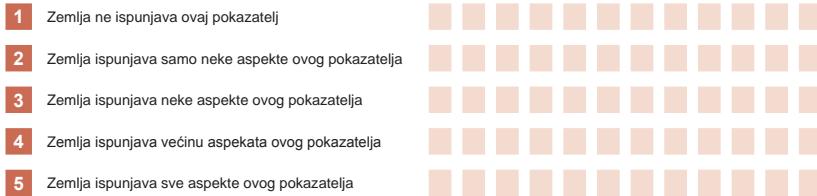
Medijski barometri, program koji je koncipiran u Friedrich-Ebert Stiftung (FES), sredstva su samoprocjene za mjerjenje statusa slobode izražavanja i medija u nacionalnom kontekstu. Takva procjenjivanja su provedena u mnogim zemljama Afrike od 2004. te u Aziji počevši od 2009. godine.

U septembru 2011. godine započet je Balkanski medijski barometar (BMB) u Bosni i Hercegovini, kao pilot-projekt za područje jugoistočne Evrope, ali i za ostatak kontinenta. 2014. godine nastao je drugi Balkanski medijski barometar za našu zemlju, s obzirom da je prema konceptu BMB-a planirano je da se ovakve panel-diskusije ponove svake dvije do tri godine, kao što je to urađeno u drugim dijelovima svijeta i kako bi se mogao pratiti razvoj događaja tokom vremena.

Skupina stručnjaka iz BiH u panelu je diskutovala i uskladila listu od 44 pokazatelja – indikatora, na temelju standardnih uputa evropskih dokumenata, većinom sačinjenih u Savjetu Evrope. Ovaj pristup radu, utemeljen na domaćim principima, ima za cilj davanje većeg značaja vrijednosnim ocjenama, kao i omogućavanje grupacijama građanskog društva te medijskim aktivistima u mnogim zemljama da svoje nalaze vrednuju i mjere direktno prema deklaracijama i dokumentima koje su usvojile i prihvatile njihove vlade.

Grupa stručnjaka uglavnom se sastoji od pet do šest članova koji dolaze iz medija i jednakog broja članova koji dolaze iz civilnog društva. Time se osigurava da ocjenjivanje ne bude prepušteno samo osobama iz medija, koje bi mogle imati izraženu subjektivnu perspektivu, nego da se istaknu pogledi i iskustva drugih informisanih građana iz organizacija, kao što su univerziteti, sindikati, ili grupe za ženska prava. Pritom se pažljivo vodilo računa o tome da se, što je više moguće, izabere skupina stručnjaka u kojoj će biti dovoljno zastupljene i urbane i ruralne zajednice, kao i etničke, religijske te polne raznolikosti u populaciji ove zemlje.

Na kraju diskusije učesnici su, tajnim glasanjem, ocjenjivali svaki od pokazatelja ocjenama na skali od jedan do pet. Ako zemlja, prema njihovom mišljenju, ne zadovoljava određeni pokazatelj, ocjena će biti minimalna, jedan. Ako zadovoljava sve aspekte, ocjena će biti maksimalna, pet. Ostale ocjene, koje označavaju djelimično zadovoljavanje uslova pokazatelja, kreću se između njih, kreću se između njih, kao što je prikazano na narednoj skali:

Barometar nije predviđen da bude samo puka vježba u prikupljanju podataka, nego da bude i instrument lobiranja s ciljem promovisanja debate o političkim i socijalnim reformama. Na kraju dvodnevne sesije učesnici identifikuju pozitivna i negativna kretanja i tendencije u nedavnoj prošlosti i formulišu preporuke za razvoj medija u narednim godinama. Balkanski medijski barometar nije sam sebi cilj – neće se baviti samo sakupljanjem i predstavljanjem korisnih informacija, nego može poslužiti i kao vrlo praktičan alat u asistiranju pri dodatnim naporima i kampanjama za medijske reforme.

FES samo podržava ovaj proces, tako da ocjenjivanje u ovom izvještaju nije nužno i odraz stavova Fondacije.

Sažetak

Tri godine nakon objavljivanja prvog Balkanskog medijskog barometra za Bosnu i Hercegovinu, ova zemlja se i dalje nalazi na samom začelju Evrope po gotovo svim pokazateljima, političkim, ekonomskim, socijalnim, a pogotovo onim koji se tiču ispunjavanja uslova za njeno pridruživanje Evropskoj uniji. Prema preliminarnim rezultatima popisa stanovništva koji je održan u oktobru 2013. godine Bosna i Hercegovina ima 3.791.662 stanovnika, od toga su u Federaciji BiH popisane 2.371.603 osobe, u Republici Srpskoj 1.326.991 i u Distriktu Brčko 93.028 osoba. U poređenju s popisom iz 1991. godine, čiji se rezultati još uvijek uzimaju kao osnova za formiranje organa vlasti na različitim nivoima, Bosna i Hercegovina bilježi pad broja stanovnika za preko 500.000.

Ustav zemlje utemeljen je na osnovama Općeg mirovnog sporazuma iz Dayton-a te brojnim aneksima kojima su naknadno regulirana pitanja regionalne stabilizacije, međuentitetske granice, izbora, osnivanja javnih preduzeća, informiranja, ljudskih prava itd. Prema dejtonskom Ustavu BiH entiteti imaju ovlaštenja na svojoj teritoriji u oblastima sigurnosti, poreske politike, zakonodavstva, privrede, zdravstvene zaštite, obrazovanja i kulture, a neke nadležnosti su spuštene i na tzv. kantonalni nivo. Vanjsku politiku vodi tročlano Predsjedništvo BiH, koje postavlja i predsjedavajućeg Vijeća ministara BiH, za šta mu je neophodno odobrenje Parlamentarne skupštine BiH, sastavljene od dva doma: Doma naroda i Predstavničkog doma. Dom naroda može da stavi veto na neki zakon usvojen u Predstavničkom domu ako većina bošnjačkih, srpskih ili hrvatskih delegata zaključi da taj zakon ugrožava njihov vitalni nacionalni interes. Ako nema saglasnosti, konačno rješenje donosi Ustavni sud.

No iznad svih ovih organa vlasti i dalje je Ured visokog predstavnika za BiH (OHR), s tzv. bonskim ovlaštenjima, zahvaljujući kojima je do danas više puta mijenjao i dopunjavao Ustav Republike Srpske i Ustav Federacije BiH, donosio, mijenjao, dopunjavao i ukidao zakone, izričao presude, zabranjivao politički rad izabranim narodnim predstavnicima, smjenjivao političke zvaničnike u različitim organima. Istini za volju, posljednjih nekoliko godina primjetno je daleko rjeđe posezanje OHR-a za bonskim ovlaštenjima nego ranije.

Međunarodno prisustvo u Bosni i Hercegovini osiguralo je da BiH, barem na papiru, djeluje kao uređena zemlja i kada je riječ o njenom medijskom ambijentu. U Ustav je direktno inkorporiran član 10 Evropske konvencije o ljudskim pravima, koji garantuje slobodu izražavanja, a BiH je i među prvim zemljama u jugoistočnoj Evropi koje su donijele Zakon o kleveti i Zakon o slobodi pristupa informacijama.

Za zaokruživanje zakonskog okvira u Bosni i Hercegovini neophodno je donošenje zakona o transparentnosti i koncentraciji medijskog vlasništva, te o oglašavanju, kao

što je neophodna harmonizacija već donesenih zakona o klevetu i slobodi pristupa informacijama na entitetskim nivoima s onim na državnom. Zakon o javnim servisima se ne provodi u potpunosti, a situaciju usložnjava i činjenica da zakonodavna politička tijela biraju upravne odbore javnih servisa te Regulatorne agencije za komunikacije BiH prema političkim a ne stručnim kriterijima. Sloboda izražavanja je ograničena u praksi i brojnim pritiscima na novinare, među kojima ima čak i prijetnji smrću. Novinari se prisluškaju, povećava se broj osuđujućih presuda za novinare i medije po tužbama za klevetu, a nerijetki su i pritisci vlasnika medijskih kuća na novinare i ograničavanja njihovih prava da kritički izvještavaju političkim i ekonomskim centrima moći.

S druge strane, novinari u Bosni i Hercegovini ne mogu biti zatvorski kažnjeni zbog klevete, nema zabrana pojedinih portalima ili blogova, što se smatra pozitivnim, s tim da su evidentne i zloupotrebe slobode izražavanja na internetu, pa tako i zahtjevi za većom regulacijom ovih medijskih platformi.

Nema procjena o tome koliko građani koriste prava iz zakona o slobodi pristupa informacijama. U najvećem broju slučajeva zahtjevima za informacijama institucijama se obraćaju nevladine organizacije, pa onda novinari i građani, odnosno mediji, koji se često suočavaju sa sporoču nadležnih u dostavljanju informacija ili sa dobivanjem nepotpunih odnosno selektivnih podataka, te nejasnim obrazloženjima u pogledu eventualne tajnosti podataka. Zakon o zaštiti tajnih podataka Bosne i Hercegovine iz 2005. godine napravljen je po evropskim standardima i prihvaćen uz podršku Evropske komisije. Ovaj zakon međutim ne daje mogućnost ispunjavanja zahtjeva u skladu sa zakonima o pristupu informacijama, onemogućava žalbu, sudski ili upravni postupak.

Unapređenjem medijskih sloboda u Bosni i Hercegovini se ipak ne bavi dovoljno aktera: od 12 nevladinih organizacija koje se bave medijima te šest novinarskih udruženja tek rijetki su dosljedno i kontinuirano aktivni u zaštiti i promociji novinarskih sloboda.

Slična disproporcija primjetna je i u broju odnosno kvalitetu medijskih kuća. Građanima BiH dostupno je mnoštvo stranih TV kanala, 44 domaća, 140 radiostanica, četiri novinske agencije, devet privatnih dnevnih novina, više od 100 periodična magazina i oko 80 *online* medija.

Pitanja transparentnosti vlasništva nad medijima i medijske koncentracije su ne-regulirana, što, uz lošu ekonomsku situaciju, spregu političkih i poslovnih centara s pojedinim medijima, značajno doprinosi eroziji kvalitetnog informiranja, gušenju istraživačkog novinarstva i autocenzuri.

Vlade u Bosni i Hercegovini izdvajaju budžetska sredstva za finansiranje kako javnih tako i privatnih medija. Sama procedura davanja javnog novca je često

netransparentna, novac odlazi "podobnim" medijima, a sami grantovi nisu strukturirani na način koji će omogućiti podršku određenim projektima, poput dječijih, dokumentarnih i obrazovnih programa.

U domaćim medijima malo je i programa posvećenih manjinama, ali i pripadnici ma konstitutivnog naroda koji žive na području većinski naseljenim pripadnicima drugoga; vjerski programi su nedovoljni i često trivijalizirani, a prisustvo žena u medijima zavisi isključivo od toga koliko žena je aktivno u javnom, prije svega političkom životu. Tzv. rođno osjetljivi jezik u medijima nije dovoljno zastupljen, a u javnim servisima se ne vodi dovoljno računa ni o izbalansiranom prisustvu jezika triju konstitutivnih naroda.

Sam sistem javnog emitiranja, koji čine tri javna servisa, kompliciran i neracionalan. Uslijed loše naplativosti RTV preplate, naročito u Federaciji BiH, gdje većina bosanskohercegovačkih Hrvata, nezadovoljna uređivačkom politikom javnih servisa, odbija da ispunji ovu zakonsku obavezu, te odsustva zakonskog rješenja o prinudnoj naplati, neki su se javni emiteri u značajnoj mjeri komercijalizirali. Ni marketinški, kao ni prihod od preplate, međutim, ne distribuira se putem zajedničkog računa budući da Javna korporacija RTV servisa, predviđena zakonom, nikada nije uspostavljena. I dok politički prvaci bosanskohercegovačkih Hrvata stalno traže otvaranje još jednog javnog kanala, i to na hrvatskom jeziku, dugovi BHRT-a i RTV Federacije Bosne i Hercegovine prema državi rastu, a politička kontrola vladajuće partije u Republici Srpskoj nad tamošnjim javnim emiterom ne jenjava.

Zajedničko političkim strukturama u oba entiteta jest utjecaj na izbor upravljačkih tijela u javnim servisima te Regulatornoj agenciji za komunikacije. Ovaj regulatorni organ, koji je u prvim godinama svog postojanja zabilježio značajne rezultate u uspostavljanju i poštovanju tehničkih i programskih standarda u sektoru emitiranja, već sedam godina ima direktora u tehničkom mandatu, njegova efikasnost je vidno smanjena, a nekažnjavanje pojedinih medija za ozbiljne propuste, kao što je huškački jezik, doprinijelo je inflaciji tzv. neodgovornog novinarstva i u štampanim te *online* medijima.

S druge strane, raste broj slučajeva uspješne samoregulacije. Prema podacima Vijeća za štampu sve više građana odlučuje se na upućivanje prigovora ovom tijelu na pisanje pojedinih štampanih i *online* medija, a 63 posto žalbi se rješi putem samoregulacije. Vijeće za štampu je angažirano i na inicijativi da se uradi i objavi registar *online* medija, a jedna od ideja je da uslov za pokretanje web portala bude produkcija vlastitog sadržaja u procentu od preko 75 posto.

Koliko će to doprinijeti povećanju broja informacija iz lokalnih zajednica, kulture, obrazovanja, ozbiljnih istraživačkih priloga o negativnim pojавama kao što su korupcija, nepotizam, ekonomskih i regionalnih tema, ali ne samo u negativnom kontekstu, veliko je pitanje. U medijskoj i akademskoj javnosti prevladava uvjerenje

da se danas publici lakše “prodaju” crna hronika, skandali, tabloidni naslovi o starletama i političarima. Vlasnici medija na taj način izbjegavaju da se zamjere svojim političkim sponzorima, a sami novinari, pritisnuti teretom borbe za golu egzistenciju, potplaćeni i međusobno nedovoljno solidarni, bježe u “lake teme” i autocenzuru.

Upravo je autocenzura okarakterizirana kao jedna od najopasnijih prijetnji slobodnom novinarstvu u Bosni i Hercegovini. Njoj pribjegavaju privatni mediji iz straha od gubitka oglašivača, ali i javni uslijed bojazni od gubitka pozicija, zavičajnih, političkih i srodničkih veza. S druge strane, jedan od najvećih oglašivača je sama država, koja putem javnih preduzeća mnoge medije drži u stanju finansijske ovinsnosti. Sami novinari su nerijetko žrtve vlastitog oportunizma, uredničke samovolje i nepostojanja internih kodeksa koji bi uredili odnose na relaciji vlasnik medija – novinar. Tek 16 posto medijskih kuća ima sindikate, a sve su češći i sudski sporovi putem kojih medijski zaposlenici pokušavaju da riješe pitanja neisplaćenih plata. Uprkos tome, zaposlene u medijima još uvijek treba educirati u pogledu njihovih sindikalnih, tj. radnih prava.

Donošenje nedostajućih, promjena i harmonizacija postojećih, te efikasna primjena svih medijskih zakona, poboljšanje ekonomске situacije novinara i medija, bolje esnafsko i sindikalno organiziranje, te veća solidarnost među samim medijskim radnicima i saradnja sa civilnim sektorom na unapređenju medijskih sloboda i demokratizaciji društva, samo su neki od koraka čije bi poduzimanje, smatraju panelisti, doprinijelo da mediji ne budu puki odraz stanja društva u kome se nalaze, već njegov bolji i prosperitetniji dio.

ISION	BROADCAST RADIO	BROADCAST RADIO	BROADC
EAST RADIO	SATELLITE NEWS	SATELLITE NEWS	SATELL
ITE NEWS	PAPER MAGAZINES	PAPER MAGAZINES	PAPER
MAGAZINES	REPORTS THIRD	REPORTS THIRD	REPORT
S THIRD	DEGREE DOCUMENTS	DEGREE DOCU-	DEGREE
E DOCU-	LEGISLATION	MENTS LEGISLA-	LEGISL
LEGISLA-	QUESTIONS LAWS	TION QUESTIONS	QUESTI
QUESTIONS	PUBLICATION	LAWS PUBLICA-	PUBLIC
PUBLICA-	FREEDOM ANSWERS	TION FREEDOM	FREEDO
FREEDOM	PRESS INTERVIEWS	ANSWERS PRESS	PRESS
RS PRESS	MEDIA EFFICIENCY	INTERVIEWS	MEDIA

SEKTOR 1:

**Sloboda izražavanja skupa sa
slobodom medija efektivno je
zaštićena i promovirana**

INES RE-	PUBLICATION	DEGREE DOCU-	QUESTI
THIRD	FREEDOM ANSWERS	MENTS LEGISLA-	PUBLIC
E DOCU-	PRESS INTERVIEWS	TION QUESTIONS	FREEDO
LEGISLA-	MEDIA EFFICIENCY	LAWS PUBLICA-	PRESS
QUESTIONS	HONESTY ACCESS	TION FREEDOM	MEDIA
PUBLICA-	BOOKS TRANSLA-	ANSWERS PRESS	HONEST
FREEDOM	TION TRUTH POINT	INTERVIEWS	BOOKS
RS PRESS	OF VIEWS INFOR-	MEDIA EFFI-	TION T
VIEWS	MATION COMMUNI-	CENCY HONESTY	OF VIE
EFFI-	CATION CONSTITU-	ACCESS BOOKS	MATION
HONESTY	TION TELEVISION	TRANSLATION	CATION
BOOKS	BROADCAST RADIO	TRUTH POINT OF	TION T
ATION	SATELLITE NEWS	VIEWS INFORMA-	BROADC
POINT OF	PAPER MAGAZINES	TION COMMUNICA-	SATELL
INFORMA-	REPORTS THIRD	TION CONSTITU-	PAPER
COMMUNICA-	DEGREE DOCUMENTS	TION TELEVI-	REPORT
CONSTITU-	LEGISLATION	SION BROADCAST	DEGREE
TELEVI-	QUESTIONS LAWS	RADIO SATELLITE	LEGISL
BROADCAST	PUBLICATION	NEWS PAPER	QUESTI
SATELLITE	FREEDOM ANSWERS	MAGAZINES RE-	PUBLIC
PAPER	PRESS INTERVIEWS	PORTS THIRD	FREEDO
INES RE-	MEDIA EFFICIENCY	DEGREE DOCU-	PRESS
THIRD			MEDIA

1.1. Sloboda izražavanja, uključujući i slobodu medija, zajamčena je ustavom i podržana drugim zakonima

Sloboda izražavanja zajamčena je Ustavom Bosne i Hercegovine, u koji je direktno inkorporirana Evropska konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda. Ustavom je predviđeno da se prava i slobode garantirane u Evropskoj konvenciji direktno primjenjuju u Bosni i Hercegovini, a na taj način i pravo na slobodu izražavanja.

Uz reguliranje slobode izražavanja, u državnim i entitetskim zakonodavstvima i politikama za regulaciju medija neophodno je postojanje zakona o javnim RTV servisima, telekomunikacijama, podršci medijskoj industriji, slobodi pristupa informacijama, zakona o zaštiti od klevete, autorskim pravima te širenju i korištenju tehnologija.

Za zaokruživanje zakonskog okvira u Bosni i Hercegovini potrebno je donošenje zakona o transparentnosti i koncentraciji medijskog vlasništva te o oglašavanju.

U zemlji u kojoj nije provedeno 80 odluka vrhovne sudske vlasti, Ustavnog suda BiH, postojanje kakvog-takvog pravnog okvira ne znači mnogo. O njegovom kvalitetu mišljenja su podijeljena.

Mada je većinu zakonskih akata u skladu s evropskom praksom praktično oktroirala međunarodna zajednica, odnosno Ured visokog predstavnika, većinsko je mišljenje da je izuzetno značajno da zakoni postoje.

Zbog djelimične i selektivne primjene pojedinih zakona, te neprimjenjivosti određenih zakonskih odredbi, neophodna je njihova revizija i harmonizacija.

Zakoni o zaštiti od klevete te zakoni o slobodi pristupa informacijama na entitetском i državnom nivou nisu uskladeni u potpunosti. Neophodno je usklađivanje u dјelovima koji se odnose na sankcije i pokretanje žalbenog postupka te ujednačavanja sudske prakse na nivou države, entiteta i Brčko Distrikta.

Slična situacija je i sa Zakonom o slobodi pristupa informacijama, koji također treba uskladiti kako bi i entitetski zakoni omogućili ono što omogućava zakon na državnom nivou.

Jedan entitetski zakon omogućava da se u slučaju kršenja Zakona o slobodi pristupa informacijama vodi upravni postupak, dok drugi ne daje takvu mogućnost.

Zakonom nije uređen odnos vlasnika i novinara, što negativno utječe na slobodu izražavanja. Ilustrativan primjer ugrožavanja slobode izražavanja u Bosni i Hercegovini je suđenje trojici Banjalučana, učesnika protesta za zaštitu Picinog parka u Banjoj Luci.¹ Mada su u drugostepenom postupku oslobođeni, sama činjenica da su procesuirani poraz je slobode izražavanja.

S druge strane, izražena su i mišljenja da se u Bosni i Hercegovini često donose zakoni koji se ne primjenjuju, pa je za to 'kriv' zakon, a ne oni koji ga ne provode. To je pogrešan pristup, jer se tek primjenom zakona mogu ustanoviti njegove eventualne anomalije.

Ocjena pojedinih učesnika je da Bosna i Hercegovina ima tek dio seta neophodnih zakona. Medijske zakone nemoguće je ocjenjivati samo na osnovu njihovog postojanja. Pitanje njihove provedivosti treba posmatrati u kontekstu šireg referentnog okvira. Ako ne postoji adekvatan zakon o izbornom sistemu, finansiranju političkih stranaka, vrhovnom суду BiH, iluzorno je govoriti o kvalitetu zakona o kleveti i drugih zakona koji uređuju oblast medija, smatraju učesnici panela.

Osim toga, sloboda medija ograničena je činjenicom da upravne odbore javnih servisa te Regulatorne agencije za komunikacije BiH biraju parlamenti, rukovodeći se uglavnom političkim a ne stručnim kriterijima.

Rezultati:

1	Zemlja ne ispunjava ovaj pokazatelj	
2	Zemlja ispunjava samo neke aspekte ovog pokazatelja	
3	Zemlja ispunjava neke aspekte ovog pokazatelja	
4	Zemlja ispunjava većinu aspekata ovog pokazatelja	
5	Zemlja ispunjava sve aspekte ovog pokazatelja	

Prosječan rezultat:

3,9

1 <http://www.rtvbn.com/308906/Banalucki-setaci-oborili-presudu>

1.2. Pravo na slobodu izražavanja se praktikuje i građani, uključujući novinare, ostvaruju svoja prava bez straha

Građani i novinari ne mogu slobodno primjenjivati pravo na slobodu izražavanja. Od 45 prijavljenih slučajeva u posljednjih šest mjeseci Liniji za pomoć novinarima Udruženja BH novinari u dva slučaja bile su prijetnje smrću, a više od 20 primjera su politički pritisci.

S druge strane, novinari u Bosni i Hercegovini ne mogu biti zatvorski kažnjeni zbog klevete, nema zabrana pojedinim portala ili blogova, što se smatra pozitivnim.

Međutim, pojedini novinari su prisluškivani, a njihove aktivnosti na internetu praćene. Komisija za nadzor sigurnosnih službi Parlamentarne skupštine BiH nije se bavila ovim slučajevima, odnosno nije utvrđivala da li se radilo o zakonitom prisluškivanju i praćenju te objavljivanju sadržaja prisluškivanih razgovora.

Jedan od izraženijih oblika pritiska na medije početkom 2014. godine bili su sudski, tužilački i policijski zahtjevi za predaju snimljenih materijala na protestima u Sarajevu, Tuzli, Mostaru, Zenici. Imajući u vidu da je jedan broj medija predao tražene snimke, javnost je počela gubiti povjerenje. Kada je Vijeće za štampu BiH uputilo protest zbog izuzimanja snimaka, jedna od sutkinja koja je uputila takav nalog medijima kazala je predstavnici Vijeća: "Ovo su suviše ozbiljna pitanja da bismo mi o tome raspravljali s novinarama."

Novinari su u primjeni slobode izražavanja hrabriji i od medija u kojim rade. Zapažena su značajna ograničenja slobode pojedinih medija izloženih zahtjevima i pritiscima političara, vlasnika, ali i urednika i menadžera. Nije moguće da mediji slobodno kritiziraju vlast dokle god zavise od donacija te iste vlasti.

Kada je riječ o građanima, izražena je dilema da li oni čekaju da neko drugi reagira umjesto njih jer smatraju da to tako treba ili žive u strahu od posljedica slobodno izraženog mišljenja. Neki od učesnika smatraju da su građani previše "lijeni", nezainteresirani da djeluju...

Jedan od primjera koji potkrepljuje teze o negativnim posljedicama je primjer 'zviždača', odnosno uzbunjivača, kako su novim zakonom kvalificirani oni koji javno progovore ili nadležnim vladinim ili nevladinim organizacijama prijave korupciju ili druge oblike protuzakonitih radnji u ustanovama, institucijama ili preduzećima. Položaj i tretman zviždača ilustracija je najtežih konsekvenci, koje se sastoje u trajnom ili privremenom gubitku posla, degradaciji, mobingu... Jedan od učesnika u izradi Medijskog barometra kazao je kako se 'zviždačima' šalje jasna poruka:

Nemojte to raditi (ne prijavljujte korupciju – op. aut.) jer ćete loše proći. Svaki koji je prijavio loše je prošao.

Nema procjena o tome koliko se građani koriste pravima iz Zakona o slobodi pristupa informacijama. U najvećem broju slučajeva institucijama se sa zahtjevima za informacijama obraćaju nevladine organizacije i novinari te građani. Pojedine institucije, poput Gradske uprave Banja Luka, vrlo su ažurne u izvršavanju ovih zahtjeva, ali često u formalnom a ne i suštinskom smislu.

Sloboda izražavanja na internetu nije ograničena, što dovodi do zloupotreba. Mišljenje pojedinih učesnika bilo je da ovu oblast treba urediti a da zloupotrebe sankcionira Regulatorna agencija za komunikacije (RAK) BiH, a ne da to bude u sferi samoregulacije. S druge strane, postoje i mišljenja da virtualni posjetilac foruma nije građanin, da ne daje slobodno svoje mišljenje jer se krije anonimnošću.

Rezultati:

1	Zemlja ne ispunjava ovaj pokazatelj	
2	Zemlja ispunjava samo neke aspekte ovog pokazatelja	
3	Zemlja ispunjava neke aspekte ovog pokazatelja	
4	Zemlja ispunjava većinu aspekata ovog pokazatelja	
5	Zemlja ispunjava sve aspekte ovog pokazatelja	

Prosječan rezultat:

2,7

1.3. Nema zakona koji ograničavaju slobodu izražavanja, kao što su pretjerane službene tajne, zakoni o kleveti ili zakoni koji se neracionalno miješaju u odgovornosti medija

Zakon o zaštiti tajnih podataka Bosne i Hercegovine iz 2005. godine napravljen je po evropskim standardima i prihvaćen uz podršku Evropske komisije. Ovaj zakon ne daje mogućnost ispunjavanja zahtjeva u skladu sa zakonima o pristupu informacija, onemogućava žalbu, sudske ili upravni postupak.

Tajnim se smatra podatak čije bi otkrivanje neovlaštenoj osobi, sredstvima javnog informiranja, organizaciji, instituciji, organu ili drugoj državi, odnosno organu druge države, moglo prouzrokovati ugrožavanje integriteta Bosne i Hercegovine, naročito u oblasti:

- a) javne sigurnosti,
- b) odbrane,
- c) vanjskih poslova i interesa,
- d) obavještajnih i sigurnosnih interesa Bosne i Hercegovine,
- e) komunikacionih i drugih sistema važnih za državne interese, sudstvo, projekte i planove značajne za odbrambenu i obavještajno-sigurnosnu djelatnost,
- f) naučnih, istraživačkih, tehnoloških, privrednih i finansijskih poslova od važnosti za sigurnost funkciranja institucija Bosne i Hercegovine, odnosno sigurnosnih struktura na svim nivoima državne organizacije Bosne i Hercegovine.²

Sloboda izražavanja ograničena je i Pravilnikom Suda BiH, koji onemogućava prisustvo novinara, snimanje dijelova ili sudskog postupka u cijelosti. U skladu s Pravilnikom, Sud BiH odlučuje koji će dio sudskog postupka biti predviđen medijima. U velikom broju slučajeva Sud ne udovoljava zahtjevima novinara da prate davanje iskaza stranaka u postupku, izvođenje iskaza svjedoka (osim zaštićenih) i dokaza po njihovom nahođenju.

Osim spomenutog Zakona o zaštiti tajnih podataka, u Bosni i Hercegovini praktično nema zakona koji ograničavaju slobodu izražavanja, ali pristup određenim informacijama, poput vrijednosti imovine političara i izabranih zvaničnika, praktično je onemogućen.

Rezultati:

1	Zemlja ne ispunjava ovaj pokazatelj	
2	Zemlja ispunjava samo neke aspekte ovog pokazatelja	
3	Zemlja ispunjava neke aspekte ovog pokazatelja	
4	Zemlja ispunjava većinu aspekata ovog pokazatelja	
5	Zemlja ispunjava sve aspekte ovog pokazatelja	

Prosječan rezultat:

3,8

² Zakon o zaštiti tajnih podataka BiH, čl. 8, Službeni glasnik BiH br. 54/05 i 12/09.

1.4. Vlade čine svaki napor da poštuju regionalne i međunarodne instrumente o slobodi izražavanja i medija

Osim formalnog inkorporiranja Evropske konvencije kao najvišeg evropskog pravnog akta o pravima i slobodama građana u Ustav Bosne i Hercegovine te usvajanja zakona o slobodi pristupa informacijama, dekriminalizaciji klevete i zakonskog uređenja sektora javnih RTV servisa, nema skoro nikakvih napora vlasti u Bosni i Hercegovini da poštuju regionalne i međunarodne instrumente o slobodi izražavanja. Kršenje evropskih standarda izraženo je u pokušajima uspostave kontrole kroz upravne odbore javnih RTV servisa te predložene izmjene Zakona o komunikacijama BiH, kojima se nastoji uvesti kontrola nad Regulatornom agencijom za komunikacije.

Rezultati:

1	Zemlja ne ispunjava ovaj pokazatelj											
2	Zemlja ispunjava samo neke aspekte ovog pokazatelja											
3	Zemlja ispunjava neke aspekte ovog pokazatelja											
4	Zemlja ispunjava većinu aspekata ovog pokazatelja											
5	Zemlja ispunjava sve aspekte ovog pokazatelja											

Prosječan rezultat:

1,4

1.5. Štampane publikacije ne trebaju dobiti dozvolu za rad od državnih organa

Izvršna vlast ne daje dozvole za pokretanje novina i drugih publikacija.

Rezultati:

1	Zemlja ne ispunjava ovaj pokazatelj											
2	Zemlja ispunjava samo neke aspekte ovog pokazatelja											
3	Zemlja ispunjava neke aspekte ovog pokazatelja											
4	Zemlja ispunjava većinu aspekata ovog pokazatelja											
5	Zemlja ispunjava sve aspekte ovog pokazatelja											

Prosječan rezultat:

4,8

1.6. Započinjanje i primjena novinarske profesije po zakonu su neograničeni

Svako može započeti i primjenjivati novinarsku profesiju u Bosni i Hercegovini. Nažalost je tako, mišljenje je pojedinih učesnika.

Rezultati:

1	Zemlja ne ispunjava ovaj pokazatelj	
2	Zemlja ispunjava samo neke aspekte ovog pokazatelja	
3	Zemlja ispunjava neke aspekte ovog pokazatelja	
4	Zemlja ispunjava većinu aspekata ovog pokazatelja	
5	Zemlja ispunjava sve aspekte ovog pokazatelja	

Prosječan rezultat:

4,9

1.7. Povjerljivi izvori informacija zaštićeni su zakonom i/ili sudovima

Po zakonu izvori informacija su zaštićeni, osim u slučaju počinjenja teških krivičnih djela. Posljednjih godina iskustva su nešto drugačija u odnosu na prijašnji period. Postoje zloupotrebe kada se pod izgovorom istrage protiv osumnjičenih za terorizam, kao u slučaju protesta u bh. gradovima u februaru 2014, zahtjevalo otkrivanje povjerljivih izvora.

Rezultati:

1	Zemlja ne ispunjava ovaj pokazatelj	
2	Zemlja ispunjava samo neke aspekte ovog pokazatelja	
3	Zemlja ispunjava neke aspekte ovog pokazatelja	
4	Zemlja ispunjava većinu aspekata ovog pokazatelja	
5	Zemlja ispunjava sve aspekte ovog pokazatelja	

Prosječan rezultat:

3,8

1.8. Javne informacije su lako dostupne, zajamčene zakonom, svim građanima

Mada je zakonima o slobodi pristupa informacijama na državnom i entitetskom nivou zajamčen slobodan pristup informacijama, u praksi to nije tako. Kada je riječ o dostupnosti informacija novinarima i medijima, ocjena nije toliko loša s obzirom na to da najuporniji, poput Centra za istraživačko novinarstvo (CIN), ipak dolaze do informacija koje institucije vlasti pokušavaju sakriti.

Za ‘najosjetljivije’ informacije, koje u skladu sa zakonima treba da budu dostupne javnosti, potrebno je vrijeme koje redakcije većine medija ne mogu izdvojiti. Najveći broj medija i nema potrebne redakcije za istraživačko novinarstvo zbog visokih troškova i nedostatka kadrova: naime, novinari su potrebniji za izvještavanje o dnevним događajima.

Na osnovu propisa o slobodi pristupa informacijama u Sjedinjenim Američkim Državama 95% zahtjeva podnose građani i nevladine organizacije, a samo 5% novinari.

Ne postoje idealna rješenja ni u jednoj zemlji, ali u Bosni i Hercegovini je potrebno mnogo vremena da običan građanin dobije informaciju pozivajući se na zakonske propise. Zbog dugotrajnosti procedura, a maksimalan rok je 15 dana, s praktičnom nekažnjivošću onih koji su dužni dati informaciju, građani često odustaju od svojih zahtjeva.

Poseban problem je što građani ni sada nisu dovoljno informirani o tome kakva su njihova prava u skladu sa zakonima o pristupu informacijama.

Građani su često uskraćeni i za informacije o vlasništvu nad nekretninama. Postupci dobijanja informacija iz katastra su dugotrajni, a informacije teško dostupne.

Vlast u principu vrlo često bez velikih problema i odugovlačenja dostavlja informacije koje joj ne mogu našteti. Banja Luka je dva puta proglašena najtransparentnijim gradom u Bosni i Hercegovini, njena gradska uprava, prema tvrdnji jednog od panelista, dostavljala je i do 95% traženih informacija, ali je zato onih 5% najvažnijih i najdelikatnijih prikrila.

Rezultati:

1	Zemlja ne ispunjava ovaj pokazatelj	
2	Zemlja ispunjava samo neke aspekte ovog pokazatelja	
3	Zemlja ispunjava neke aspekte ovog pokazatelja	
4	Zemlja ispunjava većinu aspekata ovog pokazatelja	
5	Zemlja ispunjava sve aspekte ovog pokazatelja	

Prosječan rezultat:

3,1

1.9. Web stranice i blogovi ne moraju se registrirati kod državnih organa, niti od njih dobiti dozvolu

Vlast u Bosni i Hercegovini ne zahtijeva registraciju web stranica i blogova, međutim to ne znači da prostor *online* medija ne treba regulirati na način da su javnosti dostupni podaci o nazivu medija, vlasničkoj strukturi, odgovornom uredniku, sjeđištu. Regulacija treba da se provede na način koji ne ugrožava slobodu interneta i međunarodne standarde u ovoj oblasti.

Rezultati:

1	Zemlja ne ispunjava ovaj pokazatelj	
2	Zemlja ispunjava samo neke aspekte ovog pokazatelja	
3	Zemlja ispunjava neke aspekte ovog pokazatelja	
4	Zemlja ispunjava većinu aspekata ovog pokazatelja	
5	Zemlja ispunjava sve aspekte ovog pokazatelja	

Prosječan rezultat:

4,9

1.10. Država ne teži da blokira ili filtrira internetski sadržaj, osim ako zakon ne nalaže ograničenja koja služe legitimnom interesu i potrebna su u demokratskom društvu

Do sada nisu ispoljene tendencije vlasti u Bosni i Hercegovini da blokiraju i filtriraju internetske sadržaje, kao što je to slučaj s nekim drugim državama, poput Rusije i Turske, gdje se zabranjuje rad ili blokiraju sadržaji pojedinih portala, blogova i društvenih mreža.

Rezultati:

Prosječan rezultat:

4,8

1.11. Civilno društvo općenito i medijske lobističke grupe aktivno unapređuju medijske slobode

U Bosni i Hercegovini postoji šest novinarskih udruženja, od kojih se samo jedno, Udrženje BH novinari, kontinuirano bavi unapređenjem medijskih sloboda. Uz novinarska udruženja, postoji 12 nevladinih organizacija koje se bave pitanjem slobode medija, ali nisu sve dovoljno aktivne kako u samoj podršci medijima i novinarima u slučajevima kršenja medijskih sloboda tako ni prilikom pokretanja zakonskih izmjena ili procedura koje se odnose na unapređenje medijskih sloboda. Osim u iznimnim slučajevima, kakav je izmjena Zakona o slobodi pristupa informacijama, gotovo da nema zajedničkog lobiranja niti zajedničkih npora da se negativni procesi zaustave a medijska situacija poboljša.

Rezultati:

1	Zemlja ne ispunjava ovaj pokazatelj	☒	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2	Zemlja ispunjava samo neke aspekte ovog pokazatelja	☒	☒	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3	Zemlja ispunjava neke aspekte ovog pokazatelja	☒											
4	Zemlja ispunjava većinu aspekata ovog pokazatelja	☒	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5	Zemlja ispunjava sve aspekte ovog pokazatelja	☐											

Prosječan rezultat:

2,8

1.12. Medijski zakoni nastaju nakon kvalitetnih konsultacija između državnih institucija, građana i interesnih skupina

Prijedlozi zakona te njihovih izmjena uglavnom nisu dostupni javnosti na adekvatan način. Mnogi značajni zakoni su usvojeni a da to nije ni primijećeno. Ne može se govoriti o kvalitetnim konsultacijama, javnim raspravama ni transparentnosti zakonodavnih organa prilikom donošenja propisa.

Praksa konsultacija vlasti s civilnim sektorom o zakonskim aktima skoro da ne postoji.

‘Partnerstvo između nevladinog sektora i vlasti ne postoji, a nevladine organizacije se tretiraju kao neprijatelji’, stav je jednog od panelista.

Ipak, kao pozitivan izuzetak istaknuto je sprečavanje izmjena Zakona o slobodi pristupa informacijama koje bi dovele do pogoršanja u ovoj oblasti, u prvom redu zahvaljujući raspravi koja je otvorena u civilnom sektoru i medijima.

Rezultati:

1	Zemlja ne ispunjava ovaj pokazatelj	☒	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐				
2	Zemlja ispunjava samo neke aspekte ovog pokazatelja	☒											
3	Zemlja ispunjava neke aspekte ovog pokazatelja	☐											
4	Zemlja ispunjava većinu aspekata ovog pokazatelja	☐											
5	Zemlja ispunjava sve aspekte ovog pokazatelja	☐											

Prosječan rezultat:

1,7

Ukupna prosječna ocjena za sektor 1:

3,6

ISION	BROADCAST RADIO	BROADCAST RADIO	BROADC
EAST RADIO	SATELLITE NEWS	SATELLITE NEWS	SATELL
LITE NEWS	PAPER MAGAZINES	PAPER MAGAZINES	PAPER
MAGAZINES	REPORTS THIRD	REPORTS THIRD	REPORT
S THIRD	DEGREE DOCUMENTS	DEGREE DOCU-	DEGREE
E DOCU-	LEGISLATION	MENTS LEGISLA-	LEGISL
LEGISLA-	QUESTIONS LAWS	TION QUESTIONS	QUESTI
QUESTIONS	PUBLICATION	LAWS PUBLICA-	PUBLIC
PUBLICA-	FREEDOM ANSWERS	TION FREEDOM	FREEDO
FREEDOM	PRESS INTERVIEWS	ANSWERS PRESS	PRESS
RS PRESS	MEDIA EFFICIENCY	INTERVIEWS	MEDIA

SEKTOR 2:

**Medijsko okruženje, koje uključuje nove
medije, karakteriziraju raznovrsnost,
nezavisnost i održivost**

INES RE-	PUBLICATION	DEGREE DOCU-	QUESTI
THIRD	FREEDOM ANSWERS	MENTS LEGISLA-	PUBLIC
E DOCU-	PRESS INTERVIEWS	TION QUESTIONS	FREEDO
LEGISLA-	MEDIA EFFICIENCY	LAWS PUBLICA-	PRESS
QUESTIONS	HONESTY ACCESS	TION FREEDOM	MEDIA
PUBLICA-	BOOKS TRANSLA-	ANSWERS PRESS	HONEST
FREEDOM	TION TRUTH POINT	INTERVIEWS	BOOKS
RS PRESS	OF VIEWS INFOR-	MEDIA EFFI-	TION T
VIEWS	MATION COMMUNI-	CENCY HONESTY	OF VIE
EFFI-	CATION CONSTITU-	ACCESS BOOKS	MATION
HONESTY	TION TELEVISION	TRANSLATION	CATION
BOOKS	BROADCAST RADIO	TRUTH POINT OF	TION T
ATION	SATELLITE NEWS	VIEWS INFORMA-	BROADC
POINT OF	PAPER MAGAZINES	TION COMMUNICA-	SATELL
INFORMA-	REPORTS THIRD	TION CONSTITU-	PAPER
COMMUNICA-	DEGREE DOCUMENTS	TION TELEVI-	REPORT
CONSTITU-	LEGISLATION	SION BROADCAST	DEGREE
TELEVI-	QUESTIONS LAWS	RADIO SATELLITE	LEGISL
BROADCAST	PUBLICATION	NEWS PAPER	QUESTI
SATELLITE	FREEDOM ANSWERS	MAGAZINES RE-	PUBLIC
PAPER	PRESS INTERVIEWS	PORTS THIRD	FREEDO
INES RE-	MEDIA EFFICIENCY	DEGREE DOCU-	PRESS
THIRD			MEDIA

2.1. Široki spektar izvora informacija (štampa, radio, televizija, internet) dostupan je i građani ga mogu sebi priuštiti

U Bosni i Hercegovini postoje 44 televizijske stанице, 140 radiostanica, četiri novinske agencije, devet privatnih dnevnih novina, više od 100 periodičnih magazina i oko 80 *online* medija.³

Nedavno je formirano više agencija, poput *Hrvatskog medijskog servisa, Patrije, Atrakcije*. Indikativno je da su ove agencije formirane uoči općih izbora u Bosni i Hercegovini i jedan od učesnika diskusije izrazio je sumnju da se iza ovih agencija kriju stranke. Međutim, to ne bi bio problem da su izvori finansiranja ovih agencija transparentni.

Širok je spektar medija u Bosni i Hercegovini, međutim problem je što svi mediji nisu dostupni svim građanima zbog loše finansijske situacije u kojoj se građani nalaze. Za razliku od širokog spektra televizijskih kanala, sedmični magazini, pa i dnevne novine, sve manje su stvar izbora građana zbog niskog životnog standarda i ušteda koje moraju napraviti. Ne kaže se bez razloga: što veći televizor, to manja biblioteka. Paket ponude kablovskih operatera, koji omogućavaju praćenje programa najmanje 50 televizijskih kanala, košta tri puta manje od mjesečne pretplate za jedne dnevne novine. Siromaštvo je najvažniji faktor koji ograničava dostupnost: jedna trećina stanovništva u Bosni i Hercegovini živi u siromaštvu, a jedna trećina na granici siromaštva.

Dostupnost interneta u Bosni i Hercegovini je 62%, što znači da pristup ima oko dva miliona građana u zemlji. Evidentan je problem informacijske pismenosti, ali činjenica je da djeca i mladi upravo zahvaljujući tome imaju bolji pristup informacijama za koje su zainteresirani nego njihovi roditelji, mada se spektar interesiranja razlikuje.

Rezultati:

1	Zemlja ne ispunjava ovaj pokazatelj	
2	Zemlja ispunjava samo neke aspekte ovog pokazatelja	
3	Zemlja ispunjava neke aspekte ovog pokazatelja	
4	Zemlja ispunjava većinu aspekata ovog pokazatelja	
5	Zemlja ispunjava sve aspekte ovog pokazatelja	

Prosječan rezultat:

4,0

³ Media Integrity Matters, Bosnia and Herzegovina, Sanel Hodžić, 2014, str. 129.

2.2. Državni organi ne ograničavaju pristup građana domaćim i međunarodnim medijskim izvorima

U Bosni i Hercegovini bi se moglo govoriti o većoj pristupačnosti odnosno dostupnosti medija građanima nego u većini drugih zemalja, uključujući i ekonomski daleko razvijenije, poput Njemačke. Ipak, postoje ograničenja u pogledu domaćih medijskih izvora koji nisu slobodni, odnosno koji se nalaze pod utjecajem ili kontrolom određenih političkih krugova. Na taj način je dio korisnika tih medija ograničen i usmjeren prema informacijama i događajima koje političke elite smatraju da treba učiniti dostupnim.

Činjenica je da ipak niko ne može građanima zabraniti šta će čitati, slušati ili gledati, pa slobodan izbor omogućava građanima da dođu do informacija koje žele.

Rezultati:

1	Zemlja ne ispunjava ovaj pokazatelj	
2	Zemlja ispunjava samo neke aspekte ovog pokazatelja	
3	Zemlja ispunjava neke aspekte ovog pokazatelja	
4	Zemlja ispunjava većinu aspekata ovog pokazatelja	
5	Zemlja ispunjava sve aspekte ovog pokazatelja	

Prosječan rezultat:

4,9

2.3. Poduzimaju se nastojanja na povećanju tiraža štampanih medija, naročito u ruralnim zajednicama

Mjere za povećanje tiraža štampanih medija ne poduzimaju se ni u gradskim a kamoli seoskim područjima.

Činjenica je da mediji nastoje povećati tiraž, ali senzacionalizmom, a ne temama od javnog interesa kako za stanovnike gradskih tako i ruralnih područja.

Novine, časopisi, periodični magazini distribuiraju se u veće centre, dok su ruralne zajednice marginalizirane. Osnovni cilj je ostvarivanje profit-a, a ne informiranje građana. U ostvarivanju tog profita učestvuju i seoske zajednice, uključujući i one najmanje, do kojih put nalaze tabloidi, jer se troškovi takve komplikirane distribucije isplate.

Generalno govoreći, tiraži novina i u gradu i na selu ipak su u padu.

‘S druge strane, danas se može živjeti na selu a zahvaljujući pristupu novim medijima biti građaninom svijeta’, mišljenje je jednog paneliste.

Rezultati:

1	Zemlja ne ispunjava ovaj pokazatelj	☒	☐	☐	☐	☐	☐	☐				
2	Zemlja ispunjava samo neke aspekte ovog pokazatelja	☒	☐	☐	☐							
3	Zemlja ispunjava neke aspekte ovog pokazatelja	☒	☒	☒	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4	Zemlja ispunjava većinu aspekata ovog pokazatelja	☐	☐	☐	☐							
5	Zemlja ispunjava sve aspekte ovog pokazatelja	☐	☐	☐	☐							

Prosječan rezultat:

1,9

2.4. Uređivačka nezavisnost štampanih medija koji su u vlasništvu javnih organa adekvatno je zaštićena od nepriličnog političkog miješanja

U Bosni i Hercegovini ima medija u vlasništvu javnih organa, kao što su *Naša riječ* Općine Zenica, *Unsko-sanske novine* koje finansira Kantonalna vlada, *Goraždanske novine* Općine Goražde, a svoj printani medij imaju i Gračanica, Bijeljina, te još neke općine. Uglavnom, postoje mediji u vlasništvu javnih organa, ali nižih nivoa vlasti.

Ovi mediji su gotovo u potpunosti produžena ruka javnih organa koji ih finansiraju, te se o njihovoj uređivačkoj nezavisnosti ne može govoriti.

Javni organi nerijetko izdvajaju sredstva za finansiranje časopisa nacionalnih manjina.

Rezultati:

1	Zemlja ne ispunjava ovaj pokazatelj	☒	☐									
2	Zemlja ispunjava samo neke aspekte ovog pokazatelja	☒	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3	Zemlja ispunjava neke aspekte ovog pokazatelja	☒	☐	☐	☐	☐	☐	☐				
4	Zemlja ispunjava većinu aspekata ovog pokazatelja	☐	☐	☐	☐	☐	☐					
5	Zemlja ispunjava sve aspekte ovog pokazatelja	☐	☐	☐	☐	☐	☐					

Prosječan rezultat:

1,3

2.5. Adekvatni zakoni/propisi o konkurenciji teže spriječiti medijsku koncentraciju i monopole

Bosna i Hercegovina nema propise kojima bi sprječila medijsku koncentraciju i monopol. U prošlosti je postojao pravni akt kojim je bilo regulirano to pitanje, ali na ograničeno vrijeme, na samo 18 mjeseci. Bilo je to u vrijeme kada su u Vijeću Regulatorne agencije za komunikacije bili strani državljanji. ‘Zanimljivo je da su oni insistirali da to pravilo važi samo 18 mjeseci’, istakla je jedna panelistkinja.

Ovo je pitanje koje se ne može urediti na nivou regulatora, već zakonskim rješenjima. U Bosni i Hercegovini postoje osobe koje su istovremeno vlasnici štamparija, distributivne mreže, novina i marketinške agencije te elektronskih medija. Neophodno je izraditi i donijeti zakone koji će regulirati pitanje transparentnosti vlasništva, oglašavanja i medijske koncentracije.

Udruženje BH novinari u saradnji s Vijećem Evrope pokušava raditi na donošenju zakonskih rješenja kojima bi trebalo urediti marketinško tržište te pitanja vlasništva u medijima. U vezi s tim obavljene su konsultacije s predstavnicima medijske zajednice, oglašivačke industrije, zakonodavne vlasti i evropskim stručnjacima.

U međuvremenu Konkurenčijsko vijeće BiH može reagirati po žalbama na medijsku koncentraciju. Međutim, problem je što Vijeće odlučuje na osnovu entitetske saglasnosti, a ne na osnovu toga da li faktički postoji monopolsko ponašanje. ‘Odlučivanje je zapravo političko, a ne stručno’, stav je paneliste. Udruženje BH novinaru prati i stanje medijske koncentracije u slučajevima lidera političkih stranaka i ličnosti u politici. Imajući u vidu da je jedan od ključnih medijskih mogula u BiH posjedovao više novinskih izdanja i televiziju, a potom osnovao političku stranku s kojom je učestvovao u izborima u BiH, Udruženje se obratilo Centralnoj izbornoj komisiji smatrajući da je prekršen Zakon. Ipak, stav Centralne izborne komisije bio je drugačiji. Osim toga ne postoji propis kojim je regulisano pitanje medijske koncentracije, odnosno koliko medija može biti u posjedu jednog lica.

Stranka demokratske akcije vlasnik je Kantonalne televizije u Travniku. Mada je Regulatorna agencija za komunikacije oduzela dozvolu ovoj televiziji, stranka je ostala vlasnik, što Centralna izborna komisija ne smatra protuzakonitim.

Medijska koncentracija postoji i u slučajevima vlasništva nad portalima. Mada vlasništvo nije transparentno, javna je tajna da političari te organi vlasti posjeduju veliki broj portala. Ovo pitanje također nije regulirano nijednim propisom, što znači da se koncentracija vlasništva nad portalima za sada ne može zabraniti.

Rezultati:

1	Zemlja ne ispunjava ovaj pokazatelj										
2	Zemlja ispunjava samo neke aspekte ovog pokazatelja										
3	Zemlja ispunjava neke aspekte ovog pokazatelja										
4	Zemlja ispunjava većinu aspekata ovog pokazatelja										
5	Zemlja ispunjava sve aspekte ovog pokazatelja										

Prosječan rezultat:

1,2

2.6. Vlada promovira raznovrstan medijski ambijent s ekonomski održivim i nezavisnim medijskim kućama

Vlade u Bosni i Hercegovini izdvajaju budžetska sredstva za finansiranje kako javnih tako i privatnih medija. Međutim, grantovi nisu strukturirani na način koji će omogućiti podršku određenim projektima, poput dječijih, dokumentarnih i obrazovnih programa.

Od medija kojima se dodjeljuju grantovi i budžetska sredstva po drugim osnovama očekuje se nerijetko slijepa poslušnost.

Primjetan je trend u cijeloj zemlji da vlasti i političke stranke nastoje uticati na uredišta politiku. Raširena je pojавa da se radi provođenja kampanje pojedinih političkih opcija formirajući i finansirajući web-portali, koji se nakon ostvarivanja cilja gase. Pritom nije poznato ni ko su vlasnici ni urednici tih portala. Jedan od panelista istakao je primjer da je 'visoki zvaničnik Vlade Tuzlanskog kantona izdvajao i po 20 hiljada KM u kvartalnim terminima za finansiranje portala'. Milioni konvertibilnih maraka novca iz budžeta troše se na pojedine kantonalne televizije, čiji menadžment i uredništvo pokazuju potpunu lojalnost vlasti zanemarujući principe profesionalnog novinarstva, te misiju služenja javnosti. U Republici Srpskoj, prema riječima jednog paneliste, izdvojeno je 10 miliona KM za finansiranje kako javnih, tako i privatnih medija, a da proces nije bio transparentan niti su bili poznati kriteriji po kojima je to urađeno. Utvrđeno je da i opštine, odnosno lokalne zajednice, raspisuju tendere za korištenje medijskih usluga, ali da poslove dobijaju samo oni mediji koji pokazuju pristrasan odnos prema vlasti.

Vlada Republike Srpske uložila je ogromna sredstva za osnivanje i rad dnevne novine *Fokus*, koja se na kraju ugasila s velikim dugovima i prema dobavljačima i prema zaposlenicima a da za tako nešto нико nije odgovarao. List je dobijao budžetska

sredstva uprkos tome što nije ispunjavao jedan od glavnih uslova za to, a to je da izmiruje svoje poreske obaveze.

RTV Mostar također je godinama dobijao najveću sumu novca zbog sprege s lokalnim političarima.

Jedini načini za promociju raznovrsnog medijskog okruženja su postojanje kriterija i transparentna dodjela javnih sredstava.

Ekonomsku održivost podstiču ne samo vlasti nego i stranačke strukture. Mediji se zahvaljujući strankama ne finansiraju samo iz budžeta nego i od javnih preduzeća.

Zahvaljujući stranačkoj i političkoj podršci, pojedini zaposlenici *online* medija imaju dobre plate mada nemaju ni autorskog ni profesionalnog autoriteta.

Rezultati:

1	Zemlja ne ispunjava ovaj pokazatelj	
2	Zemlja ispunjava samo neke aspekte ovog pokazatelja	
3	Zemlja ispunjava neke aspekte ovog pokazatelja	
4	Zemlja ispunjava većinu aspekata ovog pokazatelja	
5	Zemlja ispunjava sve aspekte ovog pokazatelja	

Prosječan rezultat:

1,2

2.7. Svi mediji pravično odražavaju stavove i žena i muškaraca

Najdrastičniji primjer mizoginije u 2014. je napad privatne sarajevske Face TV na poljsku novinarku Paulinu Janusz, koja je napisala kritički tekst o medijskom pokrivanju katastrofalnih poplava u maju.

Udruženje BH novinari je 2005. radilo istraživanje koje je pokazalo da u različitim programima učestvuje samo 3,4% žena. Te godine samo jedan medij u Bosni i Hercegovini primjenjivao je rodno osjetljiv jezik, dok je danas situacija znatno bolja, oko 50 medija svakodnevno upotrebljava rodno osjetljiv jezik. Žene se ipak malo pojavljuju u medijima. Izgovor za to je da 'nema dovoljno žena eksperica'. Na javnim servisima također nema ravnopravne zastupljenosti žena i muškaraca – nema eksplicitne diskriminacije, ali ima ignorancije.

Prema najnovijem istraživanju Fakulteta političkih nauka iz Sarajeva u 75% primjera muškarci su izabrani za sagovornike u medijskim izrazima (programima, tekstovima...).

Žene se u medijima prikazuju kao uspješne, bogato udate, ili kao žrtve.

Prema istraživanju jedne kandidatkinje za doktorsku disertaciju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru žene su u medijima negativno predstavljene mada u medijima ima više zaposlenih žena nego muškaraca.

Ako je prisustvo žena u medijskom prostoru veće, to je mahom zahvaljujući njihovom jačem političkom angažmanu. U Vladi Republike Srpske pored predsjednice Vlade ima i pet ministrica. Pojedine žene, zastupnice u Parlamentarnoj skupštini BiH, medijski su prisutnije od velikog broja njihovih kolega muškaraca.

Priče u medijima koje se rade o rodnoj ravnopravnosti, uspješnim ženama te ženskim pravima podržane su donacijama stranih organizacija. One nisu produkt uredišća politike.

U Švedskoj su problem nezastupljenosti žena u medijima riješili formiranjem liste od 100 uspješnih žena u različitim oblastima, koju su poslali svim medijima. Tako je eliminiran izgovor da 'nema uspješnih ili kompetentnih žena', a lista je dala rezultate.

Rezultati:

1	Zemlja ne ispunjava ovaj pokazatelj	
2	Zemlja ispunjava samo neke aspekte ovog pokazatelja	
3	Zemlja ispunjava neke aspekte ovog pokazatelja	
4	Zemlja ispunjava većinu aspekata ovog pokazatelja	
5	Zemlja ispunjava sve aspekte ovog pokazatelja	

Prosječan rezultat:

2,4

2.8. Svi mediji pravično odražavaju stavove društva u njegovoj etničkoj, jezičkoj, vjerskoj, političkoj i socijalnoj strukturi

Mediji snose odgovornost što nekriticke prezentiraju različite akademske i političke narative.

‘Manjinski diskurs loše je postavljen. Nema programa o manjinama, već za manjine, izuzev jednog primjera, emisije Govor tišine Televizije Bosne i Hercegovine’, tvrdi panelistkinja.

Ne postoje programi koji bi ponudili informacije manjinama kako da ostvare svoja prava. Također nema programa na jezicima manjina.

Raznolikosti su često trivijalizirane i kroz vjerske programe koji promoviraju komercijalne interese, naprimjer kroz način ishrane.

Izvještavanje o pitanjima manjina je prigodničarsko, stvaraju se stereotipi, kreira slika egzotičnih grupa koje nemaju stvarna prava.

Posebno loše se obrađuju teme koje se odnose na probleme tzv. konstitutivnih manjina, odnosno predstavnika konstitutivnih naroda koji žive na području većinski naseljenim drugim konstitutivnim narodom. Novinari se uglavnom negativistički postavljaju prema njima. Ljudi iz miješanih brakova su u medijima ‘nevidljivi’.

Media plan institut iz Sarajeva je pravio istraživanje o jezičkoj raznolikosti u 2013. i poštivanju zakona o javnim servisima o jednakopravnosti korištenja jezika. “Poslije istraživanja programa Radio-televizije Republike Srpske došli smo do zaključka da svi TV voditelji govore samo srpski jezik i jekavicom. Na RTV Bosne i Hercegovine (RTVBiH) i Federalnoj televiziji (FTV) blizu dvije trećine voditelja govori bosanski. Hrvatski jezik je na drugom mjestu (RTVBiH 17% i FTV 15%), a nakon toga slijedi primjena srpskog jezika (RTVBiH 15% i FTV 12%).”⁴

Nemamo samo nedostatak korištenja jezika manjina, već i jezičke raznolikosti konstitutivnih naroda.

Mediji ne rade na zaštiti od utjecaja fašističkih poruka. Oni ne žele blokirati etnički govor, govor prezira, govor mržnje. Mediji prave pogrešne konstrukcije o etničko-historijskim temama. Odnosi koji su uspostavljeni u medijskom prostoru među ‘zaraćenim’ stranama nisu se promijenili od ratova devedesetih. Prisutan je

---

⁴ Jezik u javnim servisima, Media plan institut, 2013.

jezik mržnje, koji se manifestira kroz veličanje totalitarnih ideologija i negiranje zločina.

Pojedini učesnici smatraju da treba biti oprezan prilikom korištenja termina fašizam jer je u Bosni i Hercegovini prisutan "zamrznuti sukob, uz pokušaje formiranja nacionalnih država".

Rezultati:

1	Zemlja ne ispunjava ovaj pokazatelj	☒	☐
2	Zemlja ispunjava samo neke aspekte ovog pokazatelja	☒	☐
3	Zemlja ispunjava neke aspekte ovog pokazatelja	☐	☐
4	Zemlja ispunjava većinu aspekata ovog pokazatelja	☐	☐
5	Zemlja ispunjava sve aspekte ovog pokazatelja	☐	☐

Prosječan rezultat:

1,7

2.9. Zemlja ima koherentnu politiku IKT-a ili provodi promotivne mјere koje za cilj imaju ispunjenje potrebe svih građana za informacijama, uključujući i marginalizirane zajednice

Koherentna politika informaciono-komunikacijskih tehnologija se još uvijek ne provodi. Nema ni promotivnih mјera za ispunjenje potreba građana za informacijama. Forum o digitalnoj zemaljskoj/terestrijalnoj televiziji (DTT forum) još 2009. godine sačinio je strategiju digitalizacije, koju je Vijeće ministara BiH usvojilo. Tek u martu ove godine Ministarstvo za promet i komunikacije potpisalo je ugovor o nabavci opreme za digitalizaciju mikrovalnih linkova za prijenos programa javnih RTV servisa.

Rezultati:

1	Zemlja ne ispunjava ovaj pokazatelj	☒	☐
2	Zemlja ispunjava samo neke aspekte ovog pokazatelja	☒ ☐	☐
3	Zemlja ispunjava neke aspekte ovog pokazatelja	☐	☐
4	Zemlja ispunjava većinu aspekata ovog pokazatelja	☒ ☒ ☐	☐
5	Zemlja ispunjava sve aspekte ovog pokazatelja	☐	☐

Prosječan rezultat:

1,4

2.10. Vlada ne koristi svoju moć u plasmanu reklama kao sredstva za miješanje u uređivački sadržaj

Rezultati:

1	Zemlja ne ispunjava ovaj pokazatelj										
2	Zemlja ispunjava samo neke aspekte ovog pokazatelja										
3	Zemlja ispunjava neke aspekte ovog pokazatelja										
4	Zemlja ispunjava većinu aspekata ovog pokazatelja										
5	Zemlja ispunjava sve aspekte ovog pokazatelja										

Prosječan rezultat:

1,3

2.11. Reklamno tržište je dovoljno veliko da podrži raznolikost medijskih kuća

Reklamno tržište u Bosni i Hercegovini u stalnom je padu od 2009. Vrijednost tržišta iznosi oko 50 miliona KM, što je za skoro 40% manje u odnosu na 2009.

Hrvatska ima četiri do pet puta veću vrijednost reklamnog tržišta.

U BiH postoji veliki broj medija, kojima veliki broj izvora omogućava opstanak. Ogorična količina tog novca je iz 'sive zone', odnosno izvori sredstava nisu ni poznati, ni transparentni. Naime, osim nejasne vlasničke strukture, nije poznato da li uticajni politički krugovi nalaze različite načine da finansiraju medije, te na koji način se uplaćuju sredstva svlasnika iz inostranstva.

Postoje mediji koji ne funkcioniraju kao privatni komercijalni mediji, a nisu ni javni servisi. Mediji se koriste kao oružje političke borbe. Vlasnik 'upumpava' u medij novac političke stranke.

Rezultati:

1	Zemlja ne ispunjava ovaj pokazatelj	☒	☐	☐	☐							
2	Zemlja ispunjava samo neke aspekte ovog pokazatelja	☒	☐	☐	☐	☐	☐					
3	Zemlja ispunjava neke aspekte ovog pokazatelja	☒	☒	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4	Zemlja ispunjava većinu aspekata ovog pokazatelja	☐	☐	☐	☐							
5	Zemlja ispunjava sve aspekte ovog pokazatelja	☐	☐	☐	☐							

Prosječan rezultat:

1,6

Ukupna prosječna ocjena za sektor 2:

2,1

ISION	BROADCAST RADIO	BROADCAST RADIO	BROADC
EAST RADIO	SATELLITE NEWS	SATELLITE NEWS	SATELL
EITE NEWS	PAPER MAGAZINES	PAPER MAGAZINES	PAPER
MAGAZINES	REPORTS THIRD	REPORTS THIRD	REPORT
IS THIRD	DEGREE DOCUMENTS	DEGREE DOCU-	DEGREE
E DOCU-	LEGISLATION	MENTS LEGISLA-	LEGISL
LEGISLA-	QUESTIONS LAWS	TION QUESTIONS	QUESTI
QUESTIONS	PUBLICATION	LAWS PUBLICA-	PUBLIC
PUBLICA-	FREEDOM ANSWERS	TION FREEDOM	FREEDO
FREEDOM	PRESS INTERVIEWS	ANSWERS PRESS	PRESS
RS PRESS	MEDIA EFFICIENCY	INTERVIEWS	MEDIA

SEKTOR 3:

**Reguliranje radio-televizije je transparentno i nezavisno;
državna radio-televizija transformirana je
u istinsku javnu radio-televiziju**

INES RE-	PUBLICATION	DEGREE DOCU-	QUESTI
THIRD	FREEDOM ANSWERS	MENTS LEGISLA-	PUBLIC
E DOCU-	PRESS INTERVIEWS	TION QUESTIONS	FREEDO
LEGISLA-	MEDIA EFFICIENCY	LAWS PUBLICA-	PRESS
QUESTIONS	HONESTY ACCESS	TION FREEDOM	MEDIA
PUBLICA-	BOOKS TRANSLA-	ANSWERS PRESS	HONEST
FREEDOM	TION TRUTH POINT	INTERVIEWS	BOOKS
RS PRESS	OF VIEWS INFOR-	MEDIA EFFI-	TION T
VIEWS	MATION COMMUNI-	CENCY HONESTY	OF VIE
EFFI-	CATION CONSTITU-	ACCESS BOOKS	MATION
HONESTY	TION TELEVISION	TRANSLATION	CATION
BOOKS	BROADCAST RADIO	TRUTH POINT OF	TION T
ATION	SATELLITE NEWS	VIEWS INFORMA-	BROADC
POINT OF	PAPER MAGAZINES	TION COMMUNICA-	SATELL
INFORMA-	REPORTS THIRD	TION CONSTITU-	PAPER
COMMUNICA-	DEGREE DOCUMENTS	TION TELEVI-	REPORT
CONSTITU-	LEGISLATION	SION BROADCAST	DEGREE
TELEVI-	QUESTIONS LAWS	RADIO SATELLITE	LEGISL
BROADCAST	PUBLICATION	NEWS PAPER	QUESTI
SATELLITE	FREEDOM ANSWERS	MAGAZINES RE-	PUBLIC
PAPER	PRESS INTERVIEWS	PORTS THIRD	FREEDO
INES RE-	MEDIA EFFICIENCY	DEGREE DOCU-	PRESS
THIRD			MEDIA

3.1. Zakoni o radio-televiziji su usvojeni i provode se, što stvara povoljno okruženje za javnu, komercijalnu i lokalnu radio-televiziju

Zakoni o javnom RTV sistemu i servisu BiH doneseni su u Parlamentarnoj skupštini BiH 2005. godine. Entitetski zakoni o javnim servisima, koji su doneseni poslije, nikada nisu uskladeni sa zakonima na državnom nivou. Naprimjer, entitetskim zakonima drugačije je riješeno pitanje izbora članova upravnog odbora u odnosu na državni zakon. Razlike postoje i u reguliranju načina finansiranja javnih servisa.

U skladu sa Zakonom o osnovama Javnog RTV sistema nikada nije formiran četvrti pravni subjekt – Korporacija javnih servisa, čiji je zadatak trebalo da bude tehničko i administrativno opsluživanje sva tri javna emitera. RTV taksa trebalo bi da se ubire na jedinstvenom računu i uz pomoć Korporacije raspodjeljuje po zakonskom principu: 50% BHRT-u, a po 25% Radio-televiziji Republike Srpske (RTRS) i Radio-televiziji Federacije BiH (RTVFBiH). Isti princip raspodjele, utvrđen zakonom, nikada nije primijenjen na marketing. RTV Federacije i dalje ostvaruje dvostruko veći prihod od marketinga na godišnjem nivou u odnosu na RTRS i BHRT zajedno. Naprimjer, odnos prihoda od marketinga i RTV takse na Radio-televiziji Republike Srpske je 1 : 5, dok je na Radio televiziji Federacije Bosne i Hercegovine taj odnos gotovo izjednačen. Od 2005, kada su doneseni zakoni kojima je uređen sistem javnih RTV servisa u Bosni i Hercegovini, umjesto da se osigura finansijska samostalnost i neovisna uređivačka politika, vlasti na državnom i entitetskim nivoima nastoje uspostaviti kontrolu prilikom izbora i rada upravljačkih struktura. Ne samo da su umanjene ili ukinute ingerencije Regulatorne agencije za komunikacije u izboru najboljih kandidata za članove upravnih odbora, već se za članove odbora i direktore biraju osobe koje su učestvovale u izvršnoj vlasti ili izrazito bliske vladajućim političkim strankama.

Način izbora upravljačkih struktura u javnim servisima predstavlja ozbiljan problem prije svega zato što je iz izborne procedure za upravne odbore entitetskih emitera, u skladu s entitetskim zakonima, isključena Regulatorna agencija za komunikacije. Zakonima su određeni kriteriji za izbor upravljačkih struktura, međutim ipak je ostavljena mogućnost da bivši dugogodišnji ministar u Vladi RS-a i uticajni član vladajućeg Saveza nezavisnih socijaldemokrata bude izabran za člana Upravnog odbora Radio-televizije Republike Srpske. Mišljenje je panelista da su, generalno govoreći, za izbor članova upravljačkih struktura javnih servisa glavni kriteriji stranačka podobnost i nacionalna pripadnost.

Samo prvi konkurs 2006. godine u skladu s tadašnjim zakonom provela je Regulatorna agencija za komunikacije. Međutim, Narodna skupština Republike Srpske nije bila zadovoljna izborom koji je napravila Agencija, te je listu kandidata vratila s obrazloženjem da niko od njih nije dobio podršku i zatražila ponovno raspisivanje

konkursa. Odbijanje Agencije da ponovi konkurs dovelo je do izmjene zakona po kojoj je Agencija bila obavezna da to učini svaki put kada NSRS vrati listu kandidata.

Da aktuelni zakoni ne nude adekvatan pravni okvir te da omogućavaju beskrajne manipulacije, pokazuje rješenje koje je omogućilo Upravnom odboru Radio-televizije Bosne i Hercegovine da promijeni statut preduzeća i bira urednike.

Predstavnički dom Federalnog parlamenta je 2012. pokušao bez konkursa za izbor kandidata izabrati i postaviti Privremeni upravni odbor Radio-televizije Federacije BiH.

Proces postavljenja je zaustavljen jer Ustavni sud FBiH još nije odlučio da li je prilikom smjene Upravnog odbora Radio-televizije FBiH povrijeđen vitalni nacionalni interes.

U programskom smislu javni servisi ekskluzivitet daju temama koje se tiču triju konstitutivnih naroda. Programski sadržaji o manjinama nisu obavezujući, već su poželjni.

Programski savjeti/vijeća praktično, a negdje ni formalno, ne postoje. Upravni odbori biraju članove Programskog savjeta/vijeća. Ovo zakonsko rješenje prihvatljivo je za uređena, a ne za bosanskohercegovačko društvo.

U svakom slučaju, Bosna i Hercegovina ima zakonski okvir za uređenje sektora javnog emitiranja. Problem je u njegovoj neprimjenjivosti i djelimičnom provođenju, što onemogućava stvaranje povoljnog okruženja.

Javni RTV servisi međusobno se nadmeću i čine jedni drugima konkureniju. Njihov ključni problem je naplata RTV takse. Federalna televizija emitira najbolji program u poređenju s drugim javnim emiterima, međutim praktično se pretvorila u komercijalnu televiziju. Dobar javni servis se gleda bez prekida marketinškim blokovima. A javni emiteri su u situaciji da 'otimaju' marketinške prihode od privatnih medija jer ne mogu da ostvare naplatu RTV takse.

Sve su to razlozi što se ne može stvoriti ne samo ambijent za privatne medije nego ni za javne servise.

Rezultati:

1	Zemlja ne ispunjava ovaj pokazatelj											
2	Zemlja ispunjava samo neke aspekte ovog pokazatelja											
3	Zemlja ispunjava neke aspekte ovog pokazatelja											
4	Zemlja ispunjava većinu aspekata ovog pokazatelja											
5	Zemlja ispunjava sve aspekte ovog pokazatelja											

Prosječan rezultat:

2,2

3.2. Radio-televiziju regulira nezavisno tijelo koje je adekvatno zaštićeno zakonom od miješanja, čiji odbor se imenuje na otvoren način, pri čemu je uključeno civilno društvo, a nije pod dominacijom bilo koje političke partije

Zakonom je utvrđeno da se Vijeće Regulatorne agencije za komunikacije bira tako što Parlamentarna skupština BiH formira *ad hoc* komisiju, koja broji jednak broj predstavnika vladinog i nevladinog sektora. Ova komisija je dužna sačiniti listu na kojoj se nalazi dvostruko veći broj kandidata za Vijeće RAK-a (14), a na osnovu koje Vijeće ministara utvrđuje prijedlog liste od sedam članova, a parlament potvrđuje listu. Ako Parlament BiH ne potvrdi prijedlog članova za Vijeće RAK-a, postupak je potrebno ponoviti. 'Ovakvo rješenje omogućava parlamentu da postupak izbora vraća na početak sve dok ne dobije kandidate koje želi', stav je učesnika panela.

Po prijašnjem zakonskom rješenju Regulatorna agencija za komunikacije raspisivala je konkurs, vršila odabir kandidata, koje su Vijeće ministara i Parlamentarna skupština potvrđivali. Izbor *ad hoc* komisije Parlamenta nedovoljno je transparentan s obzirom na to da uopće ne postoje procedure za izbor članova komisije iz nevladinog sektora.

Jasno je da je promjenom zakona, ostavljanjem mogućnosti da *ad hoc* komisija predlaže kandidate a da Parlament BiH listu vraća sve dok ne dobije odgovarajuće kandidate, otvoren prostor za manipulaciju.

Prema mišljenju paneliste 'to kandidate dovodi u situaciju da moraju lobirati za vlastiti izbor. U suprotnom im se ne isplati ni kandidirati jer neće dobiti podršku poslanika u Parlamentu'.

I način rada *ad hoc* komisije koja vrši odabir kandidata je sporan zato što omogućava da kandidati za članove Vijeća RAK-a uđu u uži izbor samo na osnovu intervjuja. ‘Rezultati glasanja tokom prošlog izbora Vijeća RAK-a prošle godine pokazali su da je većina, odnosno četiri od šest članova *ad hoc* komisije, bila za to da intervju s kandidatima bude presudan za njihovu konačnu ocjenu’, naglašavaju neki od učesnika panela.

Stalno se stvara iluzija da je kompletan sistem demokratski, te da se radi sve po zakonu, ali se procedure ipak izigravaju.

Osim toga, uslovi za izbor za člana Vijeća RAK-a su tako postavljeni da ih mogu ispuniti samo članovi Vijeća, a to su pet godina iskustva u medijima i isto toliko godina iskustva u telekomunikacijama.

Rezultati:

1	Zemlja ne ispunjava ovaj pokazatelj	✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓	■ ■ ■ ■ ■ ■
2	Zemlja ispunjava samo neke aspekte ovog pokazatelja	✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓	■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■
3	Zemlja ispunjava neke aspekte ovog pokazatelja	■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■	■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■
4	Zemlja ispunjava većinu aspekata ovog pokazatelja	■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■	■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■
5	Zemlja ispunjava sve aspekte ovog pokazatelja	■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■	■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■

Prosječan rezultat:

1,4

3.3. Tijelo regulira radiotelevizijske servise i licence u javnom interesu i osigurava pravičnost i raznovrsnost gledišta koja predstavljaju društvo u cjelini

Regulatorna agencija za komunikacije BiH jedan je od najuspješnijih projekata međunarodne zajednice od rata do danas. Agencija, nekadašnja Nezavisna komisija za medije, počela je raditi u sastavu koji su gotovo u potpunosti činili stranci. Sjajan je bio početak rada Agencije, koja je nakon rata suzbijala izraženi govor mržnje, preciznim uslovima (programskim, tehničkim, finansijskim) uvodila red u medijski prostor, te insistirala na provedbi standarda profesionalnog novinarstva, izričući sankcije i za priloge u kojima nisu bili odvojeni komentar i vijest.

‘Šta se od jedne nezavisne moderne institucije u Bosni i Hercegovini može napraviti, najbolje se vidi kada dođe u ruke domaćih političara’, stav je panelista.

Prethodno Vijeće Regulatorne agencije za komunikacije ponijelo se kao 'grupa desperadosa' kada je u ljeto 2013. otvorilo javnu raspravu o značajnom pitanju kao što je ograničenje marketinškog vremena javnim servisima i na brzinu ujesen donijelo odluku i pored upozorenja međunarodnih faktora, kao i pojedinih medijskih organizacija i oglašivačkih agencija u samoj Bosni i Hercegovini da se prethodno napravi kvalitetna analiza, stav je jednog od panelista. Javni servisi u BiH – RTV Bosne i Hercegovine, Radio-televizija Republike Srpske i Radio-televizija Federacije BiH finansiraju se, osim od RTV takse i iz sredstava prikupljenih marketingom. Imajući u vidu da vlade u BiH, Vijeće ministara, te vlade Republike Srpske i Federacije BiH nisu izvršile svoju zakonsku obavezu i uspostavile održiv sistem prikupljanja RTV takse, održivost ova tri javna servisa zavisi i dalje u značajnoj mjeri od marketinških prihoda. Stoga je odluka Vijeća Agencije kao regulatora o smanjenju kvota za marketing mogla direktno ugroziti opstanak javnih servisa. Početkom 2014. izabrano je novo Vijeće Agencije, koje je odluku o smanjenju vremenskih kvota za marketing u javnim servisima, stavilo van snage.

Osim toga, Regulatorna agencija za komunikacije ne vrši kvalitetan nadzor nad tim koliko javni servisi proizvode različitih segmenata programa – od informativnog, obrazovnog, dječjeg, dokumentarnog do zabavnog.

Izmjenama zakona i odlukama Vijeća ministara BiH stvoren je pravni okvir za rуšenje RAK-a. U pripremi je zakon o elektronskim komunikacijama, koji će možda podijeliti agenciju na nivou entiteta i urušiti rad državne agencije. Predstavnici Agencije isključeni su iz rada grupe zadužene za izradu zakona o elektronskim komunikacijama. Zbog neriješenog statusa direktora Regulatorne agencije za komunikacije, čije imenovanje od 2008. godine nije potvrdilo Vijeće ministara, primjetan je trend smanjenja aktivnosti Agencije u pravcu nadzora elektronskih medija i provedbe kodeksa, kojima se reguliše primjena principa o tačnom, nepristrasnom i fer izvještavanju. Više panelista smatra da je to u direktnoj vezi sa neimenovanjem direktora, koji je na toj funkciji ostao više od 6 godina van mandata.

U Bosni i Hercegovini postoji dualni sistem: Vijeće za štampu i RAK. 'U elektronskim medijima imamo princip regulacije, pri čemu to tijelo može da se ponaša kao tiranin, pa i da podriva temelje elektronskih medija', stav je paneliste: 'Uvijek je pitanje kako i kada će doći do tačke podrivanja. RAK se nije u to pretvorio. U svakom slučaju, potrebno je stvarati uslove u kojima će regulator biti nepotreban.'

Rezultati:

1	Zemlja ne ispunjava ovaj pokazatelj											
2	Zemlja ispunjava samo neke aspekte ovog pokazatelja											
3	Zemlja ispunjava neke aspekte ovog pokazatelja											
4	Zemlja ispunjava većinu aspekata ovog pokazatelja											
5	Zemlja ispunjava sve aspekte ovog pokazatelja											

Prosječan rezultat:

2,8

3.4. Državne/javne radiotelevizijske kuće odgovorne su javnosti kroz odbor koji predstavlja društvo u cjelini i koji je odabran na nezavisan, otvoren i transparentan način

Sa časnim izuzecima, ljudi u upravnim odborima javnih RTV servisa proizvod su određene političke nekulture i odnjegovali su narative koji su preneseni u javni diskurs. Ima izuzetaka, koji nastoje održati profesionalne standarde.

U upravnim odborima bili su ljudi koji su rušili javne servise. U upravnim odborima trenutno su bivši ministri i stranački kadrovi te osobe koje su u srodnicičkim odnosima s vlasnicima pojedinih privatnih medija. Parlamentarna skupština BiH je svojevremeno zaustavila izbor srpskog i hrvatskog člana Upravnog odbora RTV Bosne i Hercegovine, nakon čega je Regulatorna agencija ponovo morala raspisati konkurs jer je u međuvremenu svim članovima Upravnog odbora istekao mandat.

Radio-televizija Federacije BiH od jula 2013. djeluje s Upravnim odborom kojem je istekao mandat.

Ne postoji sistem ustanavljanja odgovornosti javnih servisa prema javnosti, kao što ne postoji ni transparentnost rada odbora javnih servisa prema javnosti. Neophodan je monitoring Regulatorne agencije za komunikacije, koji bi poslužio kao osnova za utvrđivanje da li javni RTV servisi ispunjavaju uslove dozvole i imaju li odgovoran odnos prema javnosti.

Neophodno je napraviti analizu o funkcionalnosti upravnih odbora. Kriterij za izbor ne bi trebalo da bude samo pripadnost konstitutivnom narodu. Upravni odbori javnih servisa trebaju biti brojniji i u njima trebaju biti zastupljeni predstavnici nevladinog sektora.

Rezultati:

1	Zemlja ne ispunjava ovaj pokazatelj														
2	Zemlja ispunjava samo neke aspekte ovog pokazatelja														
3	Zemlja ispunjava neke aspekte ovog pokazatelja														
4	Zemlja ispunjava većinu aspekata ovog pokazatelja														
5	Zemlja ispunjava sve aspekte ovog pokazatelja														

Prosječan rezultat:

1,8

3.5. Zvaničnici u državi i u političkim strankama, kao i oni koji imaju finansijski interes u RTV industriji, isključeni su iz mogućeg članstva u odboru državne/javne radio-televizije

Jedan od formalnopravnih uslova za članstvo u upravnim odborima javnih servisa je da kandidati ne mogu biti članovi političkih stranaka ni izabrani zvaničnici. Mada je zakonom regulirano da oni koji imaju finansijski interes u RTV industriji ne mogu biti članovi upravnih odbora, u prošlosti su zabilježeni primjeri da su vlasnici marketinških agencija bili članovi upravnih odbora.

Jedan od učesnika diskusije postavio je etičko pitanje da li je bolje da član upravnog odbora javnog servisa bude član stranke umjesto sadašnjih nestranačkih članova koji služe pojedinim političkim interesima i elitama i prenose određene politike i na sam medij.

Nemoguće je ovo pitanje gledati samo iz formalnopravnog aspekta. Osoba koja je osam godina obavljala dužnost ministra ne može biti nezavisna bez obzira na to što je formalno istupila iz vlade i iz stranke.

Cijeli je niz primjera osoba koje su konstantno članovi upravnih odbora javnih preduzeća. Te osobe moraju imati podršku određenih političkih krugova, što znači da nisu nezavisne.

Rezultati:

1	Zemlja ne ispunjava ovaj pokazatelj	☒	☒	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2	Zemlja ispunjava samo neke aspekte ovog pokazatelja	☒	☐	☐	☐							
3	Zemlja ispunjava neke aspekte ovog pokazatelja	☒	☐	☐	☐	☐	☐	☐				
4	Zemlja ispunjava većinu aspekata ovog pokazatelja	☒	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5	Zemlja ispunjava sve aspekte ovog pokazatelja	☐	☐	☐	☐							

Prosječan rezultat:

2,3

3.6. Uređivačka nezavisnost državne/javne radio-televizije od političkog utjecaja zajamčena je zakonom i provodi se u praksi

U Bosni i Hercegovini nije provedeno čak 80 odluka Ustavnog suda. Nijedan zakon nije proveden u cijelosti. Ipak, većina građana zakone poštuje zbog svojih unutrašnjih potreba, mada ne postoji skoro ništa što bi ih prisililo da to čine.

Uređivačka nezavisnost javnih radio-televizija zajamčena je zakonom, ali se ne provodi u praksi.

Rezultati:

1	Zemlja ne ispunjava ovaj pokazatelj	☒	☐	☐	☐	☐	☐					
2	Zemlja ispunjava samo neke aspekte ovog pokazatelja	☒										
3	Zemlja ispunjava neke aspekte ovog pokazatelja	☐										
4	Zemlja ispunjava većinu aspekata ovog pokazatelja	☐										
5	Zemlja ispunjava sve aspekte ovog pokazatelja	☐										

Prosječan rezultat:

1,6

3.7. Državna/javna radio-televizija adekvatno je finansirana na način koji je štiti od proizvoljnog miješanja putem budžeta i komercijalnog pritiska

Kontinuirani je trend pada prihoda od RTV takse za javne RTV servise na državnom i entitetском nivou. Samo u prva četiri mjeseca 2014. zabilježen je pad naplate u odnosu na isti period prošle godine od 1,6 miliona KM. O padu prihoda javnih servisa svjedoči i podatak da je Federalna radio-televizija 2012. godine po osnovu RTV takse ostvarila prihod od 16.642.000 KM (8.405.050,50 eura), što je za 950.000 KM (479.798 eura) manje u odnosu na 2011.⁵

Narodna skupština Republike Srpske donijela je izmjene zakona u skladu s kojima se iz budžeta može izdvojiti novac za finansiranje rada Javnog RTV servisa Republike Srpske. I dalje postoji opstrukcija naplate RTV takse u područjima s hrvatskom većinom. Hrvatski politički lideri zalažu se za formiranje javnog servisa na hrvatskom jeziku. Nerijetko i javno pozivaju na neplaćanje RTV takse postojećim javnim emiterima. Nakon što je 2005. godine donesen Zakon o javnom RTV sistemu u BiH, hrvatski političari pokrenuli su postupak pred Ustavnim sudom BiH smatrajući da su uređenjem sistema na način na koji postoji jedna radio-televizija na državnom i dvije na entitetском nivou povrijeđeni vitalni nacionalni interesi Hrvata. Od tada do danas njihovom zahtjevu za formiranje nacionalnog kanala nije udovoljeno.

Jedan od učesnika diskusije kazao je kako ‘među većinom prezir izazivaju oni koji plaćaju RTV taksu. Uređivačka politika javnih servisa izaziva odbojnost kod hrvatskog naroda i to se dugo neće promijeniti’.

Za razliku od kontinuiranih problema s naplatom RTV takse u Federaciji BiH, posebno u područjima s hrvatskom većinom, u Republici Srpskoj je naplata RTV takse u jednom trenutku bila čak 80%, između ostalog zahvaljujući zakonskoj mogućnosti prinudne naplate, koja u Federaciji BiH nikad do sada nije uspostavljena.

Javni servisi treba da ustanove koliko im je sredstava potrebno da bi ispunili svoju zakonsku funkciju. To se pokazalo neophodnim i tokom diskusije o marketinškom vremenu koje je potrebno za ostvarivanje prihoda.

‘Radio-televizija Republike Srpske tvrdi da može osigurati prihode i bez marketinga pod uslovom da se ograniči produkcija informativnog programa u privatnim medijima’, kazala je učesnica diskusije. Prema mišljenju panelista ‘program Federalne televizije u udarnim televizijskim terminima izgleda kao program komercijalnih

⁵ Izvještaj nezavisne revizije o poslovanju Javnog RTV servisa Federacije BiH, 31. 12. 2012.

televizija'. Ako je naplata RTV takse na niskom nivou, postavlja se pitanje kako je sistem preživio i zar je menadžment FTV-a toliko bolji u odnosu na druga dva emitera. Jedan od učesnika istakao je da su 'predstavnici platformaške vlasti, čije je učešće u programima Federalne televizije veće nego u drugima, omogućili veći udio marketinških partnera na ovoj televiziji u odnosu na druge javne emitere'.

Dugovi dvaju javnih emitera – Radio-televizije Bosne i Hercegovine i Radio-televizije Federacije Bosne i Hercegovine, po osnovu neplaćenih poreza i doprinosa te drugih obaveza prema državi, prelaze iznos od 70 miliona KM. Istovremeno, Radio-televizija Federacije BiH, prema tvrdnjama njenog direktora izrečenim nedavno u jednoj TV emisiji, mjesечно plaća BHRT-u najam opreme i prostora od nekoliko stotina hiljada KM, jer sistem funkcioniра na taj način. Reforma u pravcu smanjenja broja zaposlenih na sva tri javna emitera, posebno na RTVBiH, nije provedena u potpunosti.

Međutim, javni servisi na državnom i entitetskom nivou nisu jedini koji moraju poduzeti potrebne reforme racionalizacije troškova i kadrova. Zaposlenici RTV Herceg-Bosne 26 mjeseci nisu primili platu. Činjenica da ovaj regionalni javni servis godinama nema osigurano finansiranje iz kantonalnih i općinskih budžeta pokazuje da je zahtjev za kanalom na hrvatskom jeziku 'instrument mobilizacije biračkog tijela', koji se uglavnom koristi uoči izbora. Neplaćanje RTV takse u dijelovima BiH sa većinskim hrvatskim stanovništvom jedan je od argumenata hrvatskih zvaničnika za osnivanje kanala na hrvatskom jeziku. Zapravo, nije riječ o potrebi za hrvatskim kanalom, već o potrebi jednakopravne zastupljenosti tema na javnim servisima.

Zakon o osnovama Javnog RTV sistema i zakoni o javnim RTV servisima ne provode se u brojnim segmentima, među kojima su i segmenti zastupljenosti jezika, naroda, manjina. Od sedam uredničkih pozicija na BHT-u samo na jednoj je Hrvat.

Cilj je zapravo stvoriti tri politička televizijska kanala za provedbu triju političkih programa. 'Ako se nastavi insistirati na postojanju hrvatskog kanala, onda je neophodno napraviti tri nacionalna i četvrti kanal za ostale. U tom slučaju Bosna i Hercegovina bi dobila tri radiotelevizijska patrlijka koji bi prenosili stavove stranaka i političkih lidera', istakao je jedan od učesnika panela.

Rezultati:

1	Zemlja ne ispunjava ovaj pokazatelj										
2	Zemlja ispunjava samo neke aspekte ovog pokazatelja										
3	Zemlja ispunjava neke aspekte ovog pokazatelja										
4	Zemlja ispunjava većinu aspekata ovog pokazatelja										
5	Zemlja ispunjava sve aspekte ovog pokazatelja										

Prosječan rezultat:

1,1

3.8. Državna/javna radio-televizija tehnički je dostupna u cijeloj zemlji

Radio-televizija Bosne i Hercegovine dostupna je na skoro 100% teritorije države. Pokrivenost signalom ima 4.046.219 stanovnika. Federalnu televiziju može gledati 3,3 miliona, a Radio-televizija Republike Srpske svojim signalom pokriva 3 miliona stanovnika.⁶

Rezultati:

1	Zemlja ne ispunjava ovaj pokazatelj	
2	Zemlja ispunjava samo neke aspekte ovog pokazatelja	
3	Zemlja ispunjava neke aspekte ovog pokazatelja	
4	Zemlja ispunjava većinu aspekata ovog pokazatelja	
5	Zemlja ispunjava sve aspekte ovog pokazatelja	

Prosječan rezultat:

4,5

3.9. Državna/javna radio-televizija nudi raznovrsne programske formate za sve interese

Javne radio-televizije ne ispunjavaju svoje zakonske ni obaveze u skladu s kodeksima i pravilima Regulatorne agencije za komunikacije. Djecijski program je uglavnom ograničen na emitiranje crtanih filmova i repriznih domaćih programa. I kad je riječ o domaćem obrazovnom programu, na javnim servisima prikazuju se uglavnom reprise. Nijedan javni servis nije se prilagodio novom vremenu i uslovima, a za programske nedostatke i neispunjene misije javnog servisa izgovor je nedostatak novca. Kvalitet dokumentarnog programa je po ocjeni učešnika bolji. Nedostaje programa koji daju odgovore u skladu sa svakodnevnim egzistencijalnim, zdravstvenim, socijalnim i drugim potrebama građana.

Veliki problem je potpuna ispolitanost sadržaja. Javni RTV servisi postali su eksponenti određenih političkih interesa. Ako je šef kabineta predsjednika Vlade Republike Srpske postao generalni direktor Radio-televizije Republike Srpske, ne može se govoriti o nezavisnosti javnih servisa.

⁶ www.rak.ba, Korisnici dozvola, Javni TV servisi, Tehnički uslovi

Javni servisi nisu korisnički orijentirani. Po svojim sadržajima djeluju kao državne radio-televizije, a ne kao javni servisi. U prilog tome ide nekritičko prenošenje izjava i stavova političara i političkih stranaka.

Javni servisi nemaju sadržaje programa koji su najbolji. To su prosječni ili ispodprosječni programi. Javni servisi trebalo bi da imaju presudan značaj za donošenje odluka i za orijentaciju. Ovakvi kakvi jesu, javni servisi doprinose zbumnjivanju publike.

Određene iskorake prave politički magazini „Crta“ i „Mreža“ te dijaloške emisije „Treća strana“ i „Pošteno“, u kojima postoji mogućnost sučeljavanja različitih političkih gledišta.

Nisu vidljivi naporci za podizanje novinarskih standarda te interes menadžmenta i urednika za okretanje prema publici.

U uredničkom i programskom profiliranju važnu ulogu bi trebalo da imaju programska vijeća odnosno savjeti, koji ne funkcioniraju ili nisu uspostavljeni.

Ipak, učesnici su istakli da ima i pozitivnih primjera: zajedničkom kupovinom i emitiranjem kvalitetnih igranih serija iz regionalne produkcije entitetski emiteri RTRS i FTV doprinijeli su relaksiranju atmosfere među građanima BiH.

Rezultati:

Prosječan rezultat:

2,4

3.10. Državna/javna radio-televizija nudi izbalansirane i obimne informacije u vijestima i aktuelnostima, čime odražava puni spektar raznovrsnih gledišta i mišljenja

Novinari se trude da prikažu različita mišljenja, međutim krug osoba koje se pojavljuju u medijskom prostoru je ograničen. Nedostatak slobodnomislećih intelektualaca te onih koji su spremni javno iznijeti svoj stav nije problem novinara, već

manjkavosti akademske zajednice. To ipak ne znači da ne treba jačati medijsku kulturu koja bi omogućila da više ljudi učestvuje u javnom izražavanju mišljenja. Nedostatak osoba u javnom prostoru spremnih da iznesu svoj stav uzrokovani je i strahom da će biti stavljeni na stup srama ako javno saopćavaju argumentaciju koja nije u skladu s prevladavajućim mišljenjem. Takve osobe su obilježene u negativnom kontekstu, a osim toga posao i egzistencija im mogu biti dovedeni u pitanje. U akademskoj zajednici vlada ekstremni oportunizam: 80% ljudi je plaćeno da ništa ne kažu. Mladi čovjek se možda boji. Oni koji su izgradili akademsku karijeru nemaju čega da se plaše osim gubitka privilegija. 'Akademска zajednica je pokorena i odgovornija je od medija za stanje u društvu', mišljenje je jednog od panelista. Narativ intelektualaca, koji je dominantno prisutan na javnim servisima, isključiv je i ne uvažava mišljenje drugoga, te potrebu za konsenzusom. Oni koji se ne ponašaju kao većina pripadnika ovakve konformističke akademske zajednice imaju problem. Tolerancija je u padu, ne uvažava se potreba za pluralizmom mišljenja, što novinare u javnim servisima može dovesti u poziciju da u svoje programe pozivaju samo sagovornike koji govore 'poželjnim' predominantnim glasom.

U javnim RTV servisima primjetno je izbjegavanje određenih tema važnih za bosanskohercegovačko društvo. Jedan od primjera je nedostatak izvještaja, televizijskih priloga te analiza Rezolucije Evropskog parlamenta o izvješću o napretku Bosne i Hercegovine za 2013. godinu', ilustrirao je jedan od učesnika panela. Prisutno je i postojanje tzv. crnih lista intelektualaca, predstavnika medija i civilnog sektora koji su nepoželjni na nekim medijima, kao što je to bio slučaj sa RTRS-om, po priznanju njenog bivšeg direktora u intervjuu datom jednom banjalučkom dnevnom listu.

Prisutan je i dalje veliki broj protokolarnih informacija i priloga koji ne donose ništa izuzev besplatne promocije izabranih zvaničnika i političkih elita, a kad je riječ o istraživačkom novinarstvu vrlo često je svedeno na praćenje događaja po nalogu obaveštajnih i policijskih službi.

Rezultati:

1	Zemlja ne ispunjava ovaj pokazatelj	☒ ☒ ☐
2	Zemlja ispunjava samo neke aspekte ovog pokazatelja	☒ ☐
3	Zemlja ispunjava neke aspekte ovog pokazatelja	☒ ☒ ☒ ☐
4	Zemlja ispunjava većinu aspekata ovog pokazatelja	☐
5	Zemlja ispunjava sve aspekte ovog pokazatelja	☐

Prosječan rezultat:

2,1

3.11. Državna/javna radio-televizija nudi onoliko raznolikog i kreativnog domaćeg sadržaja koliko je to ekonomski izvodivo

Regulatorna agencija za komunikacije kao uzorak prilikom analize koristila je program u tri uzastopne sedmice za sva tri javna servisa. Pravilima RAK-a precizno je uredeno koliko sedmično treba da proizvedu različitih segmenata programa. Uglavnom, rezultati su slabi. Za sada je Agencija izrekla samo pismena upozorenja zbog nepoštivanja uslova dozvole. Međutim, RAK već neko vrijeme ne obavlja redovan monitoring javnih servisa zbog, kako tvrde u Agenciji, nedostatka finansijskih i kadrovskih resursa. Napravljena je strategija pomoći medijima od 2015. do 2020. Učesnici smatraju da treba tražiti da se u sklopu te strategije Agencija opremi za monitoring rada javnih servisa te da se obuče i zaposle ljudi koji će to raditi. Samo na osnovu tačnih podataka o sadržajima programa javnih servisa može se vršiti pritisak, a po potrebi mijenjati zakon. U prvim godinama postojanja Regulatorne agencije za komunikacije postojao je monitoring, koji je obavljan uz pomoć OSCE-a. Značajan dio sredstava koja po različitim osnovama naplaćuje RAK vraća se u državni budžet, tako da je absurdno da se ta sredstva ne iskoriste za osposobljavanje Agencije za vršenje monitoringa.

Rezultati:

1	Zemlja ne ispunjava ovaj pokazatelj	☒	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2	Zemlja ispunjava samo neke aspekte ovog pokazatelja	☒	☐	☐	☐	☐						
3	Zemlja ispunjava neke aspekte ovog pokazatelja	☒	☐	☐	☐							
4	Zemlja ispunjava većinu aspekata ovog pokazatelja	☐	☐	☐	☐							
5	Zemlja ispunjava sve aspekte ovog pokazatelja	☐	☐	☐	☐							

Prosječan rezultat:

2,5

Ukupna prosječna ocjena za sektor 3:

2,2

ISION	BROADCAST RADIO	BROADCAST RADIO	BROADC
EAST RADIO	SATELLITE NEWS	SATELLITE NEWS	SATELL
ITE NEWS	PAPER MAGAZINES	PAPER MAGAZINES	PAPER
MAGAZINES	REPORTS THIRD	REPORTS THIRD	REPORT
'S THIRD	DEGREE DOCUMENTS	DEGREE DOCU-	DEGREE
E DOCU-	LEGISLATION	MENTS LEGISLA-	LEGISL
LEGISLA-	QUESTIONS LAWS	TION QUESTIONS	QUESTI
QUESTIONS	PUBLICATION	LAWS PUBLICA-	PUBLIC
PUBLICA-	FREEDOM ANSWERS	TION FREEDOM	FREEDO
FREEDOM	PRESS INTERVIEWS	ANSWERS PRESS	PRESS
RS PRESS	MEDIA EFFICIENCY	INTERVIEWS	MEDIA

SEKTOR 4:

Mediji praktikuju visok nivo
profesionalnih standarda

INES RE-	PUBLICATION	DEGREE DOCU-	QUESTI
THIRD	FREEDOM ANSWERS	MENTS LEGISLA-	PUBLIC
E DOCU-	PRESS INTERVIEWS	TION QUESTIONS	FREEDO
LEGISLA-	MEDIA EFFICIENCY	LAWS PUBLICA-	PRESS
QUESTIONS	HONESTY ACCESS	TION FREEDOM	MEDIA
PUBLICA-	BOOKS TRANSLA-	ANSWERS PRESS	HONEST
FREEDOM	TION TRUTH POINT	INTERVIEWS	BOOKS
RS PRESS	OF VIEWS INFOR-	MEDIA EFFI-	TION T
VIEWS	MATION COMMUNI-	CENCY HONESTY	OF VIE
EFFI-	CATION CONSTITU-	ACCESS BOOKS	MATION
HONESTY	TION TELEVISION	TRANSLATION	CATION
BOOKS	BROADCAST RADIO	TRUTH POINT OF	TION T
ATION	SATELLITE NEWS	VIEWS INFORMA-	BROADC
POINT OF	PAPER MAGAZINES	TION COMMUNICA-	SATELL
INFORMA-	REPORTS THIRD	TION CONSTITU-	PAPER
COMMUNICA-	DEGREE DOCUMENTS	TION TELEVI-	REPORT
CONSTITU-	LEGISLATION	SION BROADCAST	DEGREE
TELEVI-	QUESTIONS LAWS	RADIO SATELLITE	LEGISL
BROADCAST	PUBLICATION	NEWS PAPER	QUESTI
SATELLITE	FREEDOM ANSWERS	MAGAZINES RE-	PUBLIC
PAPER	PRESS INTERVIEWS	PORTS THIRD	FREEDO
INES RE-	MEDIA EFFICIENCY	DEGREE DOCU-	PRESS
THIRD			MEDIA

4.1. Mediji slijede dobrovoljno kodekse profesionalnih standarda, koje provode samoregulatorna tijela koja rješavaju žalbe javnosti

Članovi Vijeća za štampu BiH su trenutno 12 printanih medija i pet *online* medija. Vijeću je upućeno 35 zahtjeva *online* medija za članstvo.

Vijeće za štampu BiH primilo je veliki broj žalbi u prvih šest mjeseci ove godine. Najveći broj od tih 300 žalbi odnosi se na portale, ali ne na tekstove već na komentare. Prije dvije godine Vijeće je pokrenulo akciju "Niste nevidljivi". Evidentan je porast komentara s elementima govora mržnje, diskriminacije, klevete. Pitanje je da li Vijeće treba da razmatra ove žalbe. Naime, u drugim evropskim zemljama tužilaštva su efikasnija, a postoje i zakoni koji reguliraju tu oblast.

Mnogo je žalbi na huškački jezik u printanim medijima, na kršenje Kodeksa za štampu u dijelu koji se odnosi na tačnost i fer izvještavanje, te pravo na privatnost.

Vijeće je imalo više slučajeva u kojima je član Kodeksa o interesu javnosti bio povrijeden. Očekuje se daljnji porast broja žalbi. Od građana dolazi 80% žalbi, što je veliki napredak u odnosu na prethodne godine, kada je Vijeće dobijalo gotovo isključivo samo žalbe javnih ličnosti i novinara. Građani se čak organiziraju putem *Facebooka* tražeći da se određeni sadržaj ukloni. Vijeće za štampu je bilo meta časopisa *SAFF*, koji širi govor mržnje, prije svega prema manjinskim grupacijama, kao što je LGBT populacija, ali i prema onima koji na njihove tekstove reagiraju.

Odluke žalbene komisije se uglavnom poštuju. Samoregulacijom je riješeno 63% žalbi, odnosno tako što mediji koji su prekršili kodeks objave demanti.

Vijeće za štampu imalo je desetak sastanaka s predstavnicima medija koji žele da se upoznaju s pravilima. Na jednom od treninga prisustvovalo je 60 novinara, uglavnom s različitih portalata.

Osnovni problem je potpuna neuređenost oblasti novih medija. Za pokretanje portala nije potreban upis u neki registar ili bilo kakva druga dozvola. Niko nije za uvođenje rigoroznih administrativnih procedura, ali za veliki broj portala ne zna se vlasnička struktura, nema podataka o broju *online* medija, a ne postoji ni *impressum* kako bi se znalo ko uređuje i piše za te medije.

Prisutna je naručena i plaćena agitacija kao vid obračuna s političkim neistomišljenicima. Agitaciju forsiraju politički subjekti, uglavnom političke stranke, mobilizirajući svoje članstvo, i to prolazi neprimjetno i nekažnjeno.

Ranije se smatralo da vlasnici i urednici portala ne odgovaraju za komentare korisnika. To se sada mijenja. Urednik je odgovoran ako sadržaj ne skine s portala a da je pritom upozoren.

Nedavno je Vijeće za štampu dobilo 150 linkova s *Klixom* i s portala *Nezavisnih novina* sa zahtjevom građana da ih skinu. Oba urednika su pozitivno odgovorila i obećala skinuti komentare.

Bosna i Hercegovina ima platformu za *cyber kriminal*, ali nema zakonsku regulativu za portale.

Nedostatak registracije, nejasna vlasnička struktura i nepostojanje *impressuma* onemogućavaju da organi za provedbu zakona reagiraju ne samo kad je u pitanju kleveta nego i diskriminacija, širenje rasne i nacionalne mržnje.

Vijeće za štampu dobilo je i žalbu jedne međunarodne organizacije na jedan portal. Policija je u tom slučaju odmah pronašla vlasnike portala.

Sva vijeća za štampu u Evropi su se 2010. i 2011. godine usaglasila da se kodeks za štampu odnosi na urednike i novinare portala, ali ne i na komentare na forumima.

Vijeće za štampu je kontaktiralo Regulatornu agenciju za komunikacije pozivajući je da učestvuje u regulaciji ove oblasti imajući u vidu da se na portalima pojavljuju i audiovizuelni sadržaji, ali RAK nije bio zainteresiran budući da su mu nadležnosti jasno određene.

Bilo bi korisno napraviti administrativni način registracije te zakonsku regulativu, ali ne kao u Rusiji, gdje postoji zakonska mogućnost zabrane rada portala te one-mogućavanja pristupa.

Samoregulacija nema sankciju. Zato je to demokratska institucija. Ako je 63% žalbi riješeno samoregulacijom, ako urednici skidaju tekstove, komentare, objavljaju izvinjenja, demantije, te objavljaju tekstove sa ispravkom, onda samoregulacija ima efekte.

Temeljna ideja evropske prakse regulacije je da su *online* mediji u privatnom vlasništvu jer od države ništa ne uzimaju. Koncept samoregulacije podrazumijeva pozivanje na novinarsku čast. Smatra se da najviše što novinar može izgubiti jesu ugled i čast.

Medijska zajednica bi trebala preuzeti inicijativu i otvoriti debate o regulaciji ovog medijskog prostora. Među ostalim, izuzetno je značajno donošenje zakona o transparentnosti vlasništva, postojanje registra medija te zakona o oglašavanju i novim tehnologijama. Uz postojeće zakone o komunikacijama, slobodi pristupa

informacijama, zaštiti od klevete, Vijeće za štampu kao samoregulacijsko i Regulatornu agenciju za komunikacije kao regulatorno tijelo, bio bi stvoren adekvatan generalni zakonski okvir.

Ipak, pojedini učesnici smatraju da bi barem jedna krivična sankcija zbog izazivanja rasne, nacionalne i vjerske netrpeljivosti bitno utjecala na ponašanje kreatora govora mržnje na portalima.

Rezultati:

1	Zemlja ne ispunjava ovaj pokazatelj	
2	Zemlja ispunjava samo neke aspekte ovog pokazatelja	
3	Zemlja ispunjava neke aspekte ovog pokazatelja	
4	Zemlja ispunjava većinu aspekata ovog pokazatelja	
5	Zemlja ispunjava sve aspekte ovog pokazatelja	

Prosječan rezultat:

3,1

4.2. Standard izvještavanja slijedi osnovne principe tačnosti i pravičnosti

Rezultati:

1	Zemlja ne ispunjava ovaj pokazatelj	
2	Zemlja ispunjava samo neke aspekte ovog pokazatelja	
3	Zemlja ispunjava neke aspekte ovog pokazatelja	
4	Zemlja ispunjava većinu aspekata ovog pokazatelja	
5	Zemlja ispunjava sve aspekte ovog pokazatelja	

Prosječan rezultat:

2,5

4.3. Mediji pokrivaju puni spektar događaja i pitanja, uključujući biznis/ekonomiju, kulturu, vijesti iz zemlje i istraživačko novinarstvo

Veliki dio važnih zbivanja u Bosni i Hercegovini ostaje medijski nepokriven. Ona su eventualno zabilježena protokolarno ili kroz šture dnevne izvještaje.

Pristrasnost u privatnim medijima je uslovljena vlasništvom. U javnim medijima uslovljena je političkim utjecajima. Iako imamo pluralizam i raznovrsnost medija, nemamo pluralizam informacija i mišljenja.

Svi veći printani mediji u Bosni i Hercegovini su u privatnoj svojini. Nemaju obavezu da pokrivaju teme koje su važne za državu i društvo. Važni događaji van granica BiH također se ne prate. Sadržaj novine određuje interes vlasnika.

U dnevnim novinama skoro da uopće nema istraživačkog novinarstva. Jedna od rijetkih organizacija koja se tim bavi je Centar za istraživačko novinarstvo, koji finansiraju strani donatori. Međutim, i kada objave priču ona je rijetko osnova za djelovanje tužilaštava. Novinari zbog istraživačkih priča najčešće imaju velike nepriyatnosti i lakše im je da se bave jednostavnijim temama. Istraživačko novinarstvo je još uvijek u pionirskoj fazi. Za njega nema uslova.

Ipak, u Republici Srpskoj postoji portal *Capital.ba*, koji se ozbiljno i temeljito bavi ekonomskim temama.

I u osnovnim novinarskim pričama rijetka su istraživanja: ‘Agencije i društvene mreže kao izvori informacija za novinara su kraj, a ne početak novinarske priče, i ti izvori se ne provjeravaju.’

Nema prostora za istraživačko novinarstvo između ostalog zato što novinari dnevno pišu više tekstova i prate više događaja. U nedostatku vremena prihvataju sagovornike koji pristanu na razgovor, a ne one koji su najbolji. Najčešće pišu i za novinu i za portal.

U medijima prevladavaju vijesti iz politike i crne hronike. Pojedine novine prate zbivanja u manjim mjestima. Učesnici su naveli primjere *Glasa Srpske* i *Nezavisnih novina*. Nije jasno da li je riječ o interesu vlasnika i uredivačkoj politici ili popunjavanju prostora u novinama. Međutim, to ipak ne znači da mediji pokrivaju puni spektar događaja. Kao što su primijetili učesnici širok spektar podrazumijeva naprimjer ‘kako će se slijepim osobama omogućiti da glasaju na izborima’. Objavljanje saopćenja za javnost, koja sačine službenici za odnose s javnošću različitih institucija i organizacija, ne znači da je javnost informirana o svemu što bi trebalo. Nema ni selekcije tema, kao što nema ni afirmativnih priča o zbivanjima preko

entitetske linije: 'Portal *Buka* u Republici Srpskoj jedini je koji preuzima priče iz drugog entiteta.'

'Drugi' entitet obično se tretira kao inostranstvo. A zbivanja u inostranstvu tretiraju se uglavnom korištenjem agencijskih vijesti. U medijskim redakcijama na području regije skoro da ne postoje žurnalistički specijalisti za različite znanstvene oblasti.

Rezultati:

1	Zemlja ne ispunjava ovaj pokazatelj	☒																
2	Zemlja ispunjava samo neke aspekte ovog pokazatelja	☒																
3	Zemlja ispunjava neke aspekte ovog pokazatelja	☒																
4	Zemlja ispunjava većinu aspekata ovog pokazatelja																	
5	Zemlja ispunjava sve aspekte ovog pokazatelja																	

Prosječan rezultat:

2,5

4.4. Jednake prilike bez obzira na rasu, socijalnu grupu, rod/spol, religiju, invaliditet i starost promoviraju se u medijskim kućama

Rezultati:

1	Zemlja ne ispunjava ovaj pokazatelj	☒																
2	Zemlja ispunjava samo neke aspekte ovog pokazatelja	☒																
3	Zemlja ispunjava neke aspekte ovog pokazatelja	☒	☒															
4	Zemlja ispunjava većinu aspekata ovog pokazatelja																	
5	Zemlja ispunjava sve aspekte ovog pokazatelja																	

Prosječan rezultat:

1,8

4.5. Novinari i urednici ne praktikuju autocenzuru

Autocenzura u Bosni i Hercegovini je kao *Jeti*: svi govore o njemu, a niko ga nije video. Novinari optužuju urednike, urednici optužuju vlasnike, a vlasnici optužuju političke moćnike za stvaranje autocenzure.

Vlasnici imaju interes koji su ponekad u suprotnosti s interesima novinara. Između su urednici, na koje vlasnici spuštaju odgovornost odnosno naredenja.

Autocenzura je uvijek povezana s pitanjem egzistencije i radnopravnog statusa. Ponekad se neznanje i neobrazovanost povezuje s autocenzurom.

Mada novinari to ne žele priznati, izbjegavanje obrade određenih tema je također autocenzura i veoma je prisutno u medijima.

U privatnim medijima gubitak velikih oglašivača uvijek je povezan s načinom izvještavanja mada to marketinški klijent nikada neće priznati. Za novinare u privatnim medijima na malom bosanskohercegovačkom marketinškom tržištu to predstavlja poseban teret. Privatne medijske kuće uvažavaju profesionalne principe, ali u njihovim kodeksima ponašanja mogu se prepoznati elementi koji navode na autocenzuru, konstatacija je jednog od učesnika.

Država je jedan od najvećih oglašivača. Sprega između političkih moćnika i onih koji imaju novac izuzetno je jaka, tako da kritičko medijsko izvještavanje o jednoj kampanji može itekako poremetiti interes političara ili pojedinih političkih grupacija. Spoznaja o ugrožavanju opstanka medija zbog sprege oglašivača i politike učvršćuje autocenzuru i dodatno smanjuje dijapazon tema o kojima izvještavaju mediji.

Iako taj problem postoji i u drugim zemljama, u Bosni i Hercegovini autocenzura je izražena i u javnim medijima kao mješavina ideoloških, političkih, nepotističkih i drugih koruptivnih razloga.

Prestankom rata nije se nažlost izgubio huškački govor u medijima. Studente se educira da budu profesionalni novinari. Kada dobiju posao, medijska organizacija u kojoj rade pod nadzorom je određenih političkih krugova, stranaka ili elita. Dugo vremena ih se odgaja i gradi da ‘ne mogu gristi ruku koja ih hrani’.

Autocenzura je mijenjanje svijesti, bježanje u komoditet. To nije novinarstvo. Novinarka mora biti hrabar i svjestan situacije vani i borbe s urednikom, mišljenje je nekolicine učesnika. Po drugima hrabrost nije presudna. Radoznalost je važna. Hrabrost nije ekskluzivna obaveza novinara. Ali problem je što su mnogi novinari zalutali u profesiju.

Pristalo se na govor poželjnim glasom. Određena televizija ili novina zna šta je dominantni narativ. I slijepi su za druge narative. „Oni koji pristaju pričati etno-kratskim glasom bit će dobro promovirani u Mostaru. Oni koji govore lažnim „multietničkim glasom“, imat će ‘prolaz’ u Sarajevu. Oni koji govore alternativnim glasom, naći će se na potpunoj margini“, istakao je jedan od panelista.

Autocenzura i cenzura su posljedica eksplisitnih političkih pritisaka na novinare. Pritisici prolaze bez adekvatne sankcije protiv onih koji vrše pritiske. Imate fizičke napade, uvrede prema novinarima, koji nikad nisu sankcionirani, već društveno poželjni. Svaki peti je u istraživanju⁷ kazao da ‘novinare ponekad treba i tući’.

Rezultati:

1	Zemlja ne ispunjava ovaj pokazatelj	☒ ☒ ☒ ☒ ☐
2	Zemlja ispunjava samo neke aspekte ovog pokazatelja	☒
3	Zemlja ispunjava neke aspekte ovog pokazatelja	☒ ☒ ☒ ☐
4	Zemlja ispunjava većinu aspekata ovog pokazatelja	☐
5	Zemlja ispunjava sve aspekte ovog pokazatelja	☐

Prosječan rezultat:

1,9

4.6. Vlasnici etabliranih glavnih privatnih medija ne miješaju se u uređivačku nezavisnost

Četiri su faze razvoja štampe po Walteru Lipmanu: podređenost monopolu vlasti, podređenost kontroli političkih stranaka, postepena nezavisnost zahvaljujući čitalačkoj publici i stavljanje u službu idealna stremljenja ka istini. Po ocjeni panelista, glavni privatni mediji nalaze se u fazi podređenosti monopolu vlasti i indirektnoj ili čak direktnoj kontroli političkih stranaka i elita.

Ljudi koji su u vrhu političkih stranaka imaju svoje novine, što nije zabranjeno, ali ta novina nije ništa više od biltena ili propagandnog letka. Postoji neodgovoran odnos prema čitatelju koji plati dnevnu novinu da bi na šest-sedam mjesta vido slike i vijesti o predsjedniku stranke.

Stav vlasnika privatnih medija je: ‘uložio sam novac, imam pravo da se miješam’, ili: ‘da mi se riješiti novinara pa da napravim pravu novin...’ Sprega između privatnih medija i političkih krugova, koji kontrolišu glavne marketinške klijente kako

7 Mediji i društvo u BiH 2014, Friedrich Ebert Stiftung, Chapter 4, Millenium i Ipsos Puls.

u javnom tako i u privatnom sektoru, očiglednija je s pogoršanjem ekonomske situacije u zemlji.

Jedan od učesnika panela podsjetio je kako Habermas je napisao pismo za spas jedne velike novine, koja je početak krvotoka demokracije. Dobra novina osnova je i za druge medije i ulazi u kompletan krvotok društva. Imajući u vidu sve veću ovisnost privatnih medija od volje političkih elita, ovi mediji sve su udaljeniji od Lipmanovih idea stremljenja ka istini.

Rezultati:

1	Zemlja ne ispunjava ovaj pokazatelj	☒
2	Zemlja ispunjava samo neke aspekte ovog pokazatelja	☒ ☒ ☒ ☐
3	Zemlja ispunjava neke aspekte ovog pokazatelja	☒ ☐
4	Zemlja ispunjava većinu aspekata ovog pokazatelja	☐
5	Zemlja ispunjava sve aspekte ovog pokazatelja	☐

Prosječan rezultat:

1,3

4.7. Novinari i medijske kuće imaju integritet i nisu korumpirani

Fudbalski klubovi plaćaju novinare koji prate njihove aktivnosti. Turističke agencije plaćaju putovanja novinarima koji pišu afirmativne tekstove. To rade i javne kompanije. Hrvatska je usvojila kodeks časti, a pokušaj Udruženja BH novinari da napravi anketu da li bismo mi u BiH mogli napraviti kodeks izazvao je podsmjeh.

Generalno govoriti o korumpiranosti, pogotovo u gore spomenutim slučajevima, pogrešno je, smatra jedan učesnik, dok drugi tvrdi da su medijske kuće u značajnoj mjeri korumpirane i u sprezi s političkim elitama.

Jedan od znakova korupcije je kada novinar koji je duže vrijeme pratilo aktivnosti određene kompanije postane njen portparol.

Rezultati:

1	Zemlja ne ispunjava ovaj pokazatelj	☒	☒	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2	Zemlja ispunjava samo neke aspekte ovog pokazatelja	☒	☐	☐									
3	Zemlja ispunjava neke aspekte ovog pokazatelja	☒	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐				
4	Zemlja ispunjava većinu aspekata ovog pokazatelja	☐	☐	☐									
5	Zemlja ispunjava sve aspekte ovog pokazatelja	☐	☐	☐									

Prosječan rezultat:

2,2

4.8. Nivoi plata i općenito uslovi rada za novinare i ostale medijske radnike su adekvatni

Neuređeni su odnosi između vlasnika, urednika i novinara: vlasnička struktura nije razdvojena od uredničke politike. Treba nam kodeks kojim će se urediti odnosi između vlasnika i urednika i novinara.

Novinari ne znaju kakva prava imaju. Kada dođu na posao, oni znaju samo kakvi su zahtjevi. Ima puno novinara koji se ne identificiraju sa svojom profesijom. Ima novinara koji su tu da obavljaju prljave poslove za vlasnika. Postoje novinari koji su u mediju radi određene misije.

Postoje dva granska sindikata za medijske radnike u Bosni i Hercegovini: Sindikat grafičkih, izdavačkih i medijskih radnika BiH i Sindikat medija i grafičara Republike Srpske Potpisani su i kolektivni ugovori. Sistem sindikalne zaštite dobro je uredjen u javnim servisima, međutim u drugim medijima stvari stoje znatno lošije. Samo u 16% medija formirani su i organizirani sindikati. U značajnom broju slučajeva vlasnici ne dozvoljavaju formiranje sindikata.

Najniža vrijednost novinarskog rada u Republici Srpskoj je 130 KM, a u Federaciji BiH 96 KM. Prema istraživanjima udruženja novinara prosječna novinarska plata u BiH iznosi oko 600 KM.

U malim medijima plate su neredovne, a njihova visina ne prelazi 350 KM. Nema plaćanja prekovremenog rada. Postoje zahtjevi vlasnika medija da se novinari retroaktivno odreknu plata: naprimjer zaposlenicima RTV Mostar ponuđeni su ugovori s klauzulom o odustajanju od prethodnih potraživanja.

Česti su slučajevi da novinari putem računa dobijaju najnižu platu, a ostatak primaju u gotovini. Na ovaj način vlasnici medija izbjegavaju plaćanje većih doprinosa za zdravstveno i penziono osiguranje.

Po mišljenju jednog učesnika postoji veliki broj urednika koji imaju velike plate. Drugi pak tvrdi da je riječ o vrlo malom broju urednika.

U pojedinim medijima, poput *AlJazeera Balkans* i sedmičnog magazina *Slobodna Bosna*, postoji sistem nagrađivanja novinara: za kvalitetan rad dobijaju nagrade i povećanja plate.

U sredinama u kojima postoje novinarski sindikati na čelnim pozicijama nisu novinari. Poznat je primjer da je noćni čuvan bio predsjednik sindikata, i to u sredini gdje je većina članova sindikata imala visoku stručnu spremu.

Uslovi rada u pojedinim medijskim kućama su jako loši: ne postoji ograničeno radno vrijeme, a oprema za rad je neadekvatna ili zastarjela. Treba raditi na obrazovanju novinara o sindikalnim pravima. Kolektivni ugovori, zakonski akti o radu treba da prođu kroz ekonomsko-socijalna vijeća.

Zabrinjavajuće je što i dalje postoji tako veliki broj novinarskih udruženja u Bosni i Hercegovini, od kojih samo jedno radi i na zaštiti radnih prava. Podijeljenost i usitnjenošć omogućava lakše upravljanje i manipuliranje novinarskom grupacijom i dovodi je do neprepoznatljivosti.

Rezultati:

1	Zemlja ne ispunjava ovaj pokazatelj	☒ ☒ ☒ ☒	☐
2	Zemlja ispunjava samo neke aspekte ovog pokazatelja	☒	☐
3	Zemlja ispunjava neke aspekte ovog pokazatelja	☒	☐
4	Zemlja ispunjava većinu aspekata ovog pokazatelja	☐	☐
5	Zemlja ispunjava sve aspekte ovog pokazatelja	☐	☐

Prosječan rezultat:

1,8

4.9. Medijski profesionalci imaju pristup obuci koja nudi formalne programe kvalifikacija kao i mogućnosti da poboljšaju svoja umijeća

Medijske organizacije u Bosni i Hercegovini nude široku lepezu obuke za usavršavanje novinara, ali menadžmenti i urednici njihovih medijskih kuća ne dozvoljavaju im da koriste te mogućnosti. Urednici najčešće ne mogu da pronađu zamjenu za novinara koji bi trebao da učestvuje u obuci.

Rezultati:

1	Zemlja ne ispunjava ovaj pokazatelj	
2	Zemlja ispunjava samo neke aspekte ovog pokazatelja	
3	Zemlja ispunjava neke aspekte ovog pokazatelja	
4	Zemlja ispunjava većinu aspekata ovog pokazatelja	
5	Zemlja ispunjava sve aspekte ovog pokazatelja	

Prosječan rezultat:

3,6

4.10. Novinari i drugi medijski praktičari organizirani su u sindikate i/ili profesionalna udruženja

Osim sindikalnih organizacija i šest udruženja novinara u Bosni i Hercegovini postoje Asocijacija privatnih medija, Ujedinjena medijska industrija te Asocijacija elektronskih medija.

Ujedinjena medijska industrija okupljala je elektronske medije i oglašivače. Jedna od namjera bila je da se pitanje istraživanja gledanosti riješi na adekvatan način kroz postupak tendera. Na taj način 2006. izabrana je agencija *Mareco Index Bosnia*. Kampanja pojedinih medijskih kuća protiv *Mareco Index Bosnie* počinje 2012. Na kraju je Institut za mjeriteljstvo BiH dodijelio licencu jednom drugom istraživaču pod vrlo diskutabilnim uslovima.

Ujedinjena medijska industrija znatno je umanjila svoje aktivnosti. Asocijacija elektronskih medija i Asocijacija privatnih medija imaju niz značajnih aktivnosti: posljednja inicijativa bila je da RAK oslobodi plaćanja dažbina one televizijske i radijske kuće koje su pretrpjele štete od katastrofalnih poplava 2014.

Rezultati:

1	Zemlja ne ispunjava ovaj pokazatelj	
2	Zemlja ispunjava samo neke aspekte ovog pokazatelja	
3	Zemlja ispunjava neke aspekte ovog pokazatelja	
4	Zemlja ispunjava većinu aspekata ovog pokazatelja	
5	Zemlja ispunjava sve aspekte ovog pokazatelja	

Prosječan rezultat:

3,1

Ukupna prosječna ocjena za sektor 4:

2,4

Događaji i pogled u budućnost

Negativni događaji

- Loš ekonomsko-socijalni položaj zaposlenih u medijima
- Politički i ekonomski pritisci na medije i novinare
- Sprega politike i vlasnika medija
- Haranga Face TV-a na poljsku novinarku Paulinu Janusz zbog njene analize izvještavanja novinara o poplavama u BiH 2014.
- Konstantan porast političkih pritisaka na medije, eksplisitne prijetnje pojedinih političkih lidera novinarima i medijskim kućama, te istjerivanje novinara s preskonferencija i uskraćivanje informacija o radu institucija u RS-u
- Porast korupcije u medijskoj zajednici
- (Ne)obrazovanost
- Selektivnost u informiraju
- Imenovanje bivših vladinih zvaničnika u rukovodne strukture javnih servisa
- 'Privatizacija' javnih medija od pojedinih urednika
- Promocija pojedinaca iz politike na javnim medijima
- Neprofesionalna diskreditacija političkih oponenata
- Podržavanje nelegitimne (platformaške) vlasti u FBiH
- Stimuliranje poželjnog glasa etnokratskih elita
- Razjedinjenost novinarskih udruženja i medijskih radnika
- Nekolegijalnost i međusobni napadi novinara
- Porast senzacionalističkog izvještavanja u medijima
- Neizbalansiranost tema u javnim servisima po svim kriterijima, pogotovo etničkim

- Urušavanje nezavisnosti regulatora
- Netransparentnost odluke RAK-a o skraćenju marketinškog vremena za javne emitere
- Politizacija izbora Vijeća RAK-a i direktora
- Prisluškivanje novinara
- Izbjegavanje određenih tema u medijima, pogotovo u javnim servisima
- Veliki broj tužbi za klevetu i presude u korist političara, a ne slobode izražavanja
- Nekažnjivost napada na novinare
- Pokušaj rušenja FTV-a izborom Privremenog upravnog odbora (Federalni parlament)
- Neadekvatno i senzacionalističko izvještavanje pojedinih medija o poplavama u BiH
- Netačno izvještavanje o protestima 2014.
- Širenje etničkih tenzija u izvještavanju o popisu 2013.
- Politički i ekonomski pritisak na novinare i medije
- Nepostojanje potpunog zakonodavnog regulatornog okvira za fer i konkuren-tno djelovanje svih medijskih izdanja, kao naprimjer zakona o reklamiranju/ oglašavanju, propisa/normi o registru svih medijskih izdanja (bez administra-tivnih ograničenja, osim onih koji su predviđeni općim statutarnim propisima), propisa o transparentnosti vlasništva i uredništva (*impressum*) svih medijskih izdanja, propisa/normi o finansiraju medijskih izdanja od javnog novca
- Politička korumpiranost i ideološko-politička autocenzura medija po liniji etno-vjerskih/entitetskih podjela, po liniji karaktera posljednjeg rata, kulture sjećanja i historijskog revizionizma i po liniji dnevнополитичких и сопственичким интереса политичара, тајкуна и уредника медија
- Nedovoljna prevencija i sankcioniranje govora mržnje na etno-vjerskoj, rodnoj i seksualnoj bazi od urednika/vlasnika, regulatora i pravosudnog sistema
- Okoštavanje etničke i entitetske podjele medija, medijskog prostora, do nivoa potpunog gubitka jedinstvenog pogleda na medijski, politički i kulturni prostor

BiH i autističkog medijskog izvještavanja u različitim medijsko-nacionalnim torovima

- Nepostojanje kritičkog izbora tema od novinara/vlasnika i urednika i kritičkog preispitivačkog medijskog izvještavanja i otvaranja novih vidika, novih raznovrsnih polja i tema za informiranje i edukaciju u javnom interesu, te bez pružanja teorijskih i praktičnih alternativa u medijskom prostoru
- Direktno promoviranje i sponzoriranje etnofašizma u medijskom izvještavanju

Pozitivni događaji:

- Postojanje generalnog zakonskog okvira za uređenje medijskog okruženja
- Razvoj i unapređenje samoregulacije medija
- Uvođenje i prihvaćanje samoregulacije u web medijima
- Dostupnost javnih servisa
- Medijski pluralizam
- Dolazak stranih medijskih kuća (TV i agencije)
- Jačanje internetskih medija i socijalnih mreža kao izvora informacija
- Angažman pojedinih novinara prilikom izvještavanja o posljedicama poplava 2014. u BiH
- Zaustavljanje nepovoljnih izmjena Zakona o slobodi pristupa informacijama
- Zaustavljanje imenovanja Privremenog upravnog odbora FTV-a
- Aktiviranje klubova novinara u lokalnim zajednicama
- Porast interesa građana za poštivanje Kodeksa za štampu kroz žalbe Vijeću za štampu
- Obećavajući edukativni programi za buduće generacije novinara
- Afirmacija online medija (Žurnal, Tacno.net, Buka, Radio Sarajevo)
- Afirmacija profesionalnih organizacija (BH novinari i Vijeće za štampu BiH)

Pogled u budućnost / preporuke:

- Stvaranje fonda za novinare koji zbog svog rada ostaju bez posla
- Rad na povećanju medijske pismenosti
- Razvoj kulture dijaloga
- Poboljšanje nivoa obrazovanja ali i obrazovnog sistema
- Depolitizacija i profesionalizacija medija
- Poboljšanje uslova rada novinara
- Pojačan rad novinarskih udruženja
- Jačanje istraživačkog novinarstva
- Jačanje *DATA* novinarstva
- Promocija medija i novinara s integritetom
- Donošenje zakona o transparentnosti vlasništva u medijima
- Donošenje zakona o oglašavanju
- Donošenje kodeksa za razdvajanje vlasništva u medijima od uredišćke politike
- Harmonizacija zakona o kleveti i zakona o slobodi pristupa informacijama
- Unapređenje zakona o javnim servisima
- Provredba zakonskih odredbi o jeziku u javnim servisima
- Stalni monitoring radija i televizija od RAK-a
- Izrada javnih registara medija
- Međunovinarski dijalog o vrijednostima novinarske profesije
- Jačanje samoregulacijskog tijela Vijeća za štampu u BiH
- Zaštita novinara i uslova rada novinara
- Sankcioniranje verbalnih i fizičkih napada na novinare
- Formiranje i jačanje sindikata u medijima

Panelisti:

Mile Lasić, profesor politologije

Helena Mandić, ekspertica za medijsko pravo

Mehmed Halilović, medijski ekspert

Enes Osmančević, profesor komunikologije

Srđan Puhalo, psiholog

Mladen Miroslavljević, profesor komunikacija

Lejla Čaušević-Sućeska, sindikalna aktivistica

Josip Blažević, novinar

Srđan Šušnica, diplomirani pravnik

Darko Brkan, nevladin aktivist

Lejla Turčilo, profesorica komunikologije

Boro Kontić, novinar

Adnan Rondić, novinar

Milan Vego, profesor politologije i novinarstva

Ljiljana Zurovac, novinarka

Adis Arapović, politolog

Borka Rudić, novinarka

Bilješke:

Bilješke:
